

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

**GAZİ EĞİTİM FAKÜLTESİ
DERGİSİ**

**GAZİ UNIVERSITY
JOURNAL OF GAZİ FACULTY
OF EDUCATION**

**DR. HİMMET BİRAY
ÖZEL SAYISI**

**Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
Dergisi**

Sahibi :
Rektör
Prof. Dr. Enver HASANOĞLU

Genel Yayın Yönetmeni:
Dekan
Prof. Dr. Mustafa TAN

Editörler:
Prof. Dr. Fitnat KÖSEOĞLU
Yard.Doç.Dr. İsmet ÇETİN
Yard.Doç.Dr. Ayşe YÜCEL

Yayın Kurulu:
Prof. Dr. Fitnat KÖSEOĞLU
Prof. Dr. Cemalettin ŞAHİN
Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK
Prof. Dr. Basri ATASOY
Prof. Dr. Mustafa SAFRAN
Doç. Dr. Aydan Ersöz KARADUMAN

Teknik Editörler:
Okt. Özcan KORKUT
Okt. V. Savaş YELOK

**Gazi University
Journal of Gazi Faculty
of Education**

Owner :
Rector
Prof. Dr. Enver HASANOĞLU

General Publishing Manager:
Dean
Prof. Dr. Mustafa TAN

Editor:
Prof. Dr. Fitnat KÖSEOĞLU
Yard.Doç.Dr. İsmet ÇETİN
Yard.Doç.Dr. Ayşe YÜCEL

Editorial Board:
Prof. Dr. Fitnat KÖSEOĞLU
Prof. Dr. Cemalettin ŞAHİN
Prof. Dr. Mehmet ÖZYÜREK
Prof. Dr. Basri ATASOY
Prof. Dr. Mustafa SAFRAN
Doç. Dr. Aydan Ersöz KARADUMAN

Technical Editors:
Okt. Özcan KORKUT
Okt. V. Savaş YELOK

Himmet BİRAY Özel Sayısı Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri
Meslek Birliği (İLESAM)' nin katkılarıyla yayımlanmıştır.

**Gazi Üniversitesi
Gazi Eğitim Fakültesi
06510 Teknikokullar - ANKARA - TÜRKİYE
WEB:www.gef.gazi.edu.tr
E.mail :cierai**

DİZGİ: İLESAM-Selma DEMİRCİ

BU SAYININ HAKEMLERİ

Prof.Dr. Abdulkerim ABDULKADİROĞLU	(Gazi Ünv.)
Prof.Dr. Ülker AKKUTAY	(Gazi Ünv.)
Prof.Dr. A.Bican ERCİLASUN	(Gazi Ünv.)
Prof.Dr. Abdurrahman GÜZEL	(Gazi Ünv.)
Prof.Dr. Leyla KARAHAN	(Gazi Ünv.)
Prof.Dr. Cemal KURNAZ	(Gazi Ünv.)
Prof.Dr. Refik TURAN	(Gazi Ünv.)
Doç.Dr. Ali Berat ALPTEKİN	(Selçuk Ünv.)
Doç.Dr. İsmet CEMİLOĞLU	(Gazi Ünv.)
Doç.Dr. Özkul ÇOBANOĞLU	(Hacettepi Ünv.)
Doç.Dr. Metin EKİCİ	(Ege Ünv.)
Doç.Dr. Metin ERGUN	(Selçuk Ünv.)
Doç.Dr. Şuayip KARAKAŞ	(Gazi Ünv.)
Doç.Dr. Nerin KÖSE	(Ege Ünv.)
Doç.Dr. M. Öcal OĞUZ	(Hacettepi Ünv.)
Doç.Dr. Mehmet ŞAHİNGÖZ	(Gazi Ünv.)
Doç.Dr. Ali TORUN	(Afyon-Kocatepe Ünv.)
Yard.Doç.Dr. İsmet ÇETİN	(Gazi Ünv.)
Yard.Doç.Dr. Hamiye DURAN	(Gazi Ünv.)
Yard.Doç.Dr. Ülkü GÜRSOY	(Gazi Ünv.)
Yard.Doç.Dr. Doğan KAYA	(Cumhuriyet Ünv.)
Yard.Doç.Dr. Filiz KILIÇ	(Gazi Ünv.)
Yard.Doç.Dr. Ahsen TURAN	(Gazi Ünv.)
Yard.Doç.Dr. Ali YAKICI	(Gazi Ünv.)
Yard.Doç.Dr. Ayşe YÜCEL	(Gazi Ünv.)

Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi

Dr. Himmet BİRAY Özel Sayısı

İÇİNDEKİLER

Sunuş.....	5
Veli Savaş YELOK * Himmet Biray.....	9-17
Özcan KORKUT * Yard. Doç. Dr. Himmet Biray'ın Eserleri.....	18-20
HİMMET BİRAY'DAN BİRKAÇ MISRA	21
Himmet BİRAY -Nergis BİRAY * Türkmen Türkçesi İle Türkiye Türkçesinin Sentaks Bakımından Karşılaştırılması Üzerine Bir Deneme	22-45
Nergis BİRAY * Türkmence Nakıllar (Atasözleri)	46-91
Asiye DUMAN * Üniversite Öğrencilerinin Yazılı Anlatım Becerilerinin Geliştirilmesi.....	92-98
Leylâ KARAHAN * Türkiye Türkçesi Ağzlarında Ñ > Y Değişmesi	99-105
Yakup KARASOY * Tatar Türkçesine Arapçadan Geçen Ayın'lı Kelimelerdeki Ses Değişmeleri.....	106-116
Mehmet KILIÇ * Türkçe Öğretiminde Ölçme Değerlendirme Problemleri.....	117-121
Fatih KİRİŞÇİOĞLU * Saha Yeri'nde Alfabe Çalışmaları.....	122-129
Murat ÖZBAY * Cumhuriyet Döneminde Ortaokullarda Türkçe Öğretiminin Gelişimi	130-147
Ferhat TAMİR * Jambıl Jabayoğlu'nun Birkaç Şiiri Etrafında	148-152
Ali Berat ALPTEKİN * Hoca Ahmet Yesevî Hazretleri ve Yakınlarıyla İlgili Efsaneler..	153-160
İsmet ÇETİN * Destanî Hicviyeye Dair.....	161-168
Özkul ÇOBANOĞLU * "Zeybek" İle "Seğmen" Kelimelerinin Etimolojisi ve Zeybeklik Geleneği Üzerine Tespitler.....	169-182
İbrahim DİLEK * Cayzanın Yargısı Altay Türklerinin Eski Gelenekleri E.E. Yamayeva.....	183-204
Ali DUYMAZ * Dede Korkut Kitabı'nda Alplığa Geçiş Ve Topluma Katılma Törenleri Üzerine Bir Değerlendirme.....	205-217

Ahmet B. ERCİLASUN * Türk Destanlarında Baba-Oğul Mücadelesi	218-221
Abdurrahman GÜZEL * Menkıbelerde Çanakkale Zaferi	222-238
Aziz KILINÇ * Kazak Destanı Kambar Batır İle Dede Korkut'ta Geçen Türk Dünyasının Ortak Oyun ve Eğlenceleri.....	239-246
Ekrem KIRAC * Masallarda Küçük Kardeş Odaklanması	247-252
Nerin KÖSE * Lord Raglan'ın Geleneksel Kahraman Kalıbı ve Kurmanbek, Kurbanbek.....	253-261
M.Öcal OĞUZ * Ahıskalı Ali Paşa'nın Almatı'daki Şiir Dünyası	262-289
Ali YAKICI * Âşık Tarzı Türk Şiirinde "Âşık Mehmet" Mahlaşlı Şairler	290-300
Dursun YILDIRIM * Dede Korkut'tan Ozan Barış'a Dönüşüm	301-323
Ayşe YÜCEL * Türk Edebiyatında Münâzara ve Şenlik'in Münâzaraları	324-335
Mehmet AKGÜN * Beşir Fuad'ın Materyalist ve Pozitivist Fikirleri	336-347
Bahri ATA * Türk Romanında Tarih Öğretmeni Tipolojisi	348-357
Belkıs Altunış GÜRSOY * Fransa'da Daimi İlk Türk Elçisi	358-373
Ülkü GÜRSOY * Sadık Rifat Paşa ve İtalya Seyahatnâmesi	374-395
Şuayip KARAKAŞ * Özbek Romancı Abdullah Kâdirî	396-403
Abdulkerim ABDULKADİROĞLU * Âkif Mevlidi Yahut Kadınlar Mevlidi	404-437
İ. Hakkı AKSOYAK * Bahr Bahr-I Taviil	438-445
Yaşar AYDEMİR * Esîr'inin Bağdat Şehrâşûbu	446-475
Ali Fuat BİLKAN * Akovalı-Zâde Hâtem Divânı'nda Mahallilik	476-486
Mustafa TATCI- Cemâl KURNAZ * Kütahyalı Bir Mutasavvıf Şair: Çavdaroğlu Şeyh Ahmed Efendi.....	487-519
Halil ÇELTİK * Rumeli Şairlerinde Reel Sevgili ve Âşık Tipi	520-534
Saadet KARAKÖSE * Türk Edebiyatında Ferhâd Ü Şirin Ve Leylâ Vü Mecnûn Mesnevîlerinin Mukayesesi Ve Mecnûndaki Tasavvûfî Unsurlar.....	535-543
M. Fatih Köksal * Türkçe Şu'arâ Tezkireleri Üzerine Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası.....	544-567
Feridun Hakan Özkan * Şabanzâde Mehmed Muhteşem'in Hayatı Ve Eserleri	568-578
Mehmet Şahingöz * Türkiye Ve Türkistan İlişkileri	579-588
Önder Göçgün * Kültür Ve Edebiyatımızda: Nevruz Bayramı	589-604
Cemâl Kurnaz * Türkmenistan Bu Mudur ?	605-608
Ceyhun Vedat * Uygur Kazakların Çadır Evi	609-612
Süleyman Bingöl- Metin Türkteş * Güney Anadolu'daki Yörük Aşiretlerinin Adları ve Yerleşim Bölgeleri.....	613-618

TÜRKMENÇE NAKİLLAR (ATASÖZLERİ)

Nergis BİRAY*

ÖZET

Atasözleri, bir milletin ortak kültür mahsullerindedir. İlk söyleyeni belli olmayan hikmetli ifadelerdir. Halk düşüncesinin, felsefesinin, hayat tarzının prensipler şeklinde kısa ve öz olarak dile getirildiği atasözleri, geçmişten bugüne kadar geçerliliğini kaybetmeyen fikir ve düşünceleri, nesilden nesile aktarır.

Yüzyıllardır birbirinden uzak ve farklı coğrafyalarda, aralarında fazla iletişim ve temas olmadan yaşayan Türk topluluklarının edebî mahsüllerinde bir ortak kültür söz konusudur. Bu ortak kültür mahsüllerinden biri de atasözleridir.

Yazımızda, Oğuz grubu yazı dilleri içinde yer alan Türkmen lehçesine ait 560 atasözü tesbit edilmiş ve her atasözü Türkiye Türkçesine aktarılmış şekliyle de verilmiştir.

ABSTRACT

Proverbs are the common cultural products of a nation. They are the meaningful statements not known who(m) they were first told by.

Proverbs in which the thoughts, phylosophy and lifestyles of people are mentianed in the form of principles briefly and concisely have transfered the ideas and thoughts which haven't lost their validities from generation to generation.

For centuries, Turkish communities living in different geographies and for from one another and having no communication amoung them and getting no tauch with each other have common culture in their literary products in question.

In our study 560 proverbs belonging to Turcoman dialect being in the group of Oguz written language have been identified and each proverb has been given with the Turkish equivelant in Turkey as well.

İlk söyleyenleri tesbit edilemeyen, insan hayatına yön verecek prensipler şeklindeki fikir ve düşünceleri nesilden nesile intikal ettiren hikmetli cümlelere atasözü denir. Atasözleri, halk düşüncesi, halk felsefesi ve hayat tarzından ifadesini bulmuş hikmetli eserlerdir.²³

* Yrd. Doç. Dr. Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi.

²³ Prof. Dr. Şükrü ELÇİN, Halk Edebiyatına Giriş, Ank. 1981, s. 681-70.

Türkiye Türkçesi'nde "atasözü" veya "atalar sözü" şeklinde ifade edilen bu hikmetli cümleler için tarihî Türk lehçelerinde ve bugünkü Türk lehçelerinde farklı kelime ve karşılıklar kullanılmıştır, kullanılmaktadır.

Göktürk Abideleri'ndeki "sav" (söz) kelimesi "nasihat" manası da kazanarak "atasözü" manasıyla Turfan metinlerinde karşımıza çıkmaktadır. "Sav" kelimesini, aynı manasıyla Kâşgarlı Mahmutda kullanmış, ama aynı dönem eserlerinden Kutadgu Bilig'de "mesel" tâbiri kullanılmıştır.

Osmanlı Türkçesi'nde hemen hemen 20. yüzyıla kadar "atasözü" için "mesel, durûb-ı emsâl, darb-ı mesel, tâbir" kelimeleri de kullanılmıştır. Anadolu'da "atalar sözü" kullanımı daha yaygındır.

Bugün "Batı Türkçesi" bünyesinde yer alan Anadolu, Bulgaristan, Batı Trakya, Yugoslavya, Kıbrıs ve kısmen Azerbaycan, Kırım ve Irak Türkleri arasında da "atalar sözü" veya "atasözü" kullanılışı yaygındır.

Türkçe Sözlük'te atasözü "Uzun deneme ve gözlemlere dayanılarak söylenmiş ve halka mal olmuş söz, darbı mesel"²⁴ şeklinde tarif edilmektedir.

Azerbaycan Türkçesi'nde de "atalar sözü" tâbiri kullanılmakta ve şu şekilde izah edilmektedir: "İbrâtamiz mâzmunlu gısa kâlam, ifade"²⁵

Türkmen Türkçesinde "atalarsözi", "makal" tâbirlerinin yanında "nakıl" kelimesi de sıkça kullanılmaktadır. "Öwüt, nesihat, tâlim beryân gısga manılı, halq aňlatması"²⁶ şeklinde tarif edilmektedir.

Özbek Türkçesinde "Hayatıy tecribe âsâsidâ halq tãmânidân yaratılğan, âdatdâ pând-nasihât mazmunigâ egâ bolgan ihçam, obrazlı ve hikmätli, ibârâ, gâp."²⁷ Şeklinde tarif edilen atasözleri için "maqâl" karşılığı kullanılmaktadır.

Uygur Türkçesinde de "makal" karşılığı kullanılmakta ve "atasözü, darbimesel"²⁸ şeklinde izah edilmektedir.

Kazak Türkçesinde atasözü için üç ayrı tâbir kullanılmaktadır: "mätel: Beyneli ötkir naqıl söz tizbegi"; "maqal: Ğıbrat, önege, aqıl mäninde ayıtılın halıqtıñ ötkir naqıl sözi"; "naqıl: Aqıl, ösiyet retinde ayıtılın önegeli ötkir söz."²⁹

²⁴ Türkçe Sözlük, (II.c.) TDK. (Yeni Baskı), Ank. 1988, I. Cilt (A-J), s. 100.

²⁵ Azerbaycan Dilinin İzahlı Lügäti, (4. C.) Azerbaycan SSR Elmlär Akademiyası, Bakı, 1964, I. Cilt (A-G), s. 137.

²⁶ TürkmenDiliniñ Sözlügi, Türkmenistan SSR Ilımlar Akademiyası Dil Bilimi İnstitutı, Aşgabat. 1962, s. 464.

²⁷ Özbek Tilining İzahlı Luğati (I-II), Özbekistan SSR Fenler Akademiyası, Moskva 1981, I.c., s.456.

²⁸ Emir Necipoviç Necip, (Çev:Yrd. Doç. Dr. İklil KURBAN), Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü, TDK Yay., Ank. 1995, s.260.

²⁹ Kazak Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi, Kazak SSR Ğılım Akademiyası Til men Ädebiyet İnstitutı, Almatı 1959, s. 122,135.

Kırgız Türkçesinde “makal”, “lakap” tâbirleri kullanılan atasözü “atalar sözü, mesel, vecize”³⁰ şeklinde tarif edilmektedir.

Diğer Türk lehçelerindeki isimlendiriş şöyledir: Saha T.:”hohono”; Tobol T.: “takmak”; Tuva T.: “ülgercomak”; Sagay T.: “takpak”; Kaş, Kızıl, Koybal T.: “söspek”; Doğu Türkistan T.: “tabma”; Karakalpak, Kazan T.: “makal”; Başkurt T.: “mākāl, äytim, atalar hüzi”; Çuvaş T.: “comak, samah”; Tatar T.: “atalar süzi, mākāl’, äytim.” vs.

Yüzyıllardır farklı coğrafyalarda, birbirlerinden ayrı da yaşasalar Türk topluluklarındaki edebî mahsüllerde müştereklik söz konusudur. Destan, halk hikâyesi, atasözü, masal, deyim, hatta belli şarkı ve türküler bu müşterek kültür yapısının ortaya koyduğu eserlerdir. Be edebî mahsüllerde hem olaylar karşısında gösterilen tepki aynı ortak duygu ve düşünceye dayanmaktadır hem de yaratılan kahraman tipleri aynı ortak kültürün izlerini ve özelliklerini taşımaktadır.

Halk kültürünün müşterek kültür mahsülleri olan bu eserler üzerinde, hem dil hem de halk edebiyatı açısından önce tesbit çalışmalarının sonra da karşılaştırma ve tasnif çalışmalarının yapılması gerekmektedir.

Bu düşünceden hareketle, ortak türler içinde dil açısından ve kültür unsurları açısından kalıplaşmış bir söyleyişe sahip oldukları için belki de en az değişmeye uğrayan atasözleri üzerinde bir tesbit çalışması yapmak istedik. Yazımızda “Türkmen Diliniñ Sözlüğü”ndeki madde başlarının içinde yer alan 560 atasözü tespit edilmiş ve altlarına parantez içinde Türkiye Türkçesindeki manaları verilmiştir. Türkiye Türkçesinde aynı atasözü kullanılıyorsa bu da italik harflerle üçüncü sırada verilmiş ve alındığı kaynak da sayfa numarasıyla parantez içinde belirtilmiştir. Bir atasözünün Türkiye Türkçesindeki şeklini, esas aldığımız kaynaklarda bulamadığımız zaman, bunlarla aynı manaya gelen farklı ata sözleri verilmiştir. Bazı Türkmence atasözlerinin mânâları boş bırakılmıştır. Bunların bir kısmı Sovyet hakimiyeti döneminde yapılmış atasözleri yapısındaki sözlerdir. Bu tür sözlerin sadece Türkiye Türkçesi ile açıklaması yapılmıştır. Türkçe kaynaklarda bulamadığımız atasözlerinden bazıları, üniversitedeki ve çevredeki bazı arkadaşlar arasından soruşturma yoluyla tespit edilerek yazılmış ve hangi yöreye ait oldukları parantez içinde belirtilmiştir. Tasnif ve karşılaştırma çalışmalarının bütün malzemeler toplandığında daha çok halk edebiyatı sahasında çalışan arkadaşlarımız tarafından yapılması en büyük temennimizdir.

Sözlükten toplanan atasözlerinin sözlükte geçtiği sayfa numarası, atasözünün hemen yanında verilmiş, aynı atasözünün küçük farklarla birbirinden ayrılan şekilleri alt alta gösterilmiştir.

³⁰ Prof. K.K. YUDAHİN, (Çev: Abdullah TAYMAS), Kırgız Sözlüğü (I-II), TDK. Yay., Ank. 1988, s.549.

Acıqsañ, çopan yanına, suwsasañ, dayhan yanına bar. (612)

(Acıkınca çobanın, susayınca çiftçinin yanına git.)

Acısı bolmadığıñ süycüsi bolmaz. (615)

(Acısı olmayanın tatlısı olmaz.)

Acıyı tatmayan tatlıyı anlamaz. (STA-3)

Aç başım - dinç gulagım.(285)

(Aç başım, dinç kulağım.)

Aç kulağım, dinç kulağım. (BAAD-28)

Açlıq cebrin çekmedik, doqluq gadırın nâbilsin.(262)

(Açlık derdini çekmeyen, tokluğun kıymetini ne bilsin.)

(Tok, acın halinden bilmez. (ne bilir), (var ne bilsin yok halinden). (AS-363/1914)

Açlıq nâme iydirmez, doqluq nâme diydirmez.(254,262,332)

(Açlık bir şey yedirmez, tokluk bir şey dedirmez.)

Aç ne yemez, tok ne demez. (AS-110/57)

Aç towuq düşünde darı görer.(277)

(Aç tavuk rüyasında darı görür.)

Aç tavuk (düşünde) kendini buğday (arpa, darı) ambarında sanır (görür). (AS-110/59)

Adam aladası içinde, haywan alası daşında.(694)

(İnsanın alacası içinde, hayvanın alacası dışında.)

İnsanın (adamin) alacası içinde, hayvanın alacası dışında(-dır). (AS-270/1224)

Adam gulagından igler.(330)

(İnsan gıybetten hastalanır.)

Fısıltı ev yıkar. (STA-69)

Gıybet haramdır. (STA-69)

Agısız ölüm bolmaz, öykesiz-toy (501)

(Ağlamadan ölüm, öfkelenmeden düğün olmaz.)

Ölü evinde ağlamasını, düğün evinde gülmesini bilmeli. (STA-252)

Agşamıñ hayrından, ertiriñ şeri yağşı.(770)

(Akşamın hayrından, sabahın şerri iyidir.)

Akşamın hayrından sabahın şerri iyidir (yeğdir), (sabah ola, hayır ola). (AS-124/167)

Agzı bire tañrı bir, agzalanı gañrı bir.(17)

(Birlik olana Tanrı verir, birlik olmayana zorluk gelir.)

Birlikten kuvvet doğar.) (STA-280)

Agzı köp aşı yağşı, eli köp işe.(804)

(Boğazı kuvvetli aşı, eli yatkın işe uygundur.)

Az el aş kotarır, çok el iş kotarır. (Az eli aşta gör, çok eli işte gör). (AS-153/384, 385)

Aq gireni bilen añ girmez. (44)

(Yaşlansa da iflah olmaz.)

Alışmış kudurmuştan beterdir. (AS-127/192)

Aqıl güyç berer, güyç hem yürek.(212)

(Akıl güç, güç de yürek verir.)

Akıl kişiye (adama) sermayedir. (AS-121/145)

Aqilla bir söz bes, aqmaga müñ söz hebes. (35,708)

(Akıllıya bir söz yeter, ahmağa bin söz nafiledir.)

Anlayana sivrisinek saz, anlamayana davul zurna az. (AS-135/252)

Akıllı başda biler, aqmaq - başa gelende. (35)

(Akıllıyı önde bilir, ahmak başa gelince.)

Akıllıyı arkada tutma, ahmağı kılavuz etme.(BAAD-I/35)

Akıllıñ işinden göwnüñ söyner, aqmağıñ işinden pehimiñ keyiner. (35)

(Akıllının işine gönlün sevinir, ahmağın işinden aklın dertlenir.)

Akıllı oğlan neyer ata malını, akılsız oğlan neyer ata malını.(STA-7)

Akıllı öwrener, aqmaq öwreder. (35)

(Akıllı öğrenir, ahmak öğretir.)

Velinin bilmediğini deli bilir. (STA-13)

Akıllı özünü öwmez. (35)

(Akıllı kendini övmez.)

Öğünme kötülüktür.(STA-33)

Akılsız bay bolandan, akıllı geday bol.(159)

(Akılsız zengin olmaktansa, akıllı fakir ol.)

Akıllı oğlan neyer ata malını, (Hayırlı evlât neylesin malı, hayırsız evlât neylesin malı), (Oğlum deli malı neylesin, oğlum akıllı, malı neylesin).(AS-122/150)

Aqıl yaşda bolmaz, başda bolar. (79,859)

Akıl yaşta değil, baştadır. (AS-123/157)

Aq iner çökmese, boz maya gaymaz. (102)

(Ak erkek deve çökmese, boz dişi deve dolaşmaz.)

Dişi köpek kuyruğunu sallamayınca, erkek köpek ardına düşmez. (Dişi yalanmazsa erkek dolanmaz. (AS-207/777)

Aqmaq mihman öy eyesine hödür eder. (34, 459,720)

Ahmak (şaşkın) misafir ev sahibini ağırlar. (AS-119/130)

Ala gargada haqım bolsa, gış gelmese, yaz gelir. (696)

(Ala kargada hakkım olsa, kışın gelmese de yazın gelir.)

Alacağım olsun da alakargada olsun, (Alakargada alacağım olsun, alamazsam gözümü oysun.) (AS-125/171)

Alcağını bilse cüycäni, büküp geçir giceni.(113)

(Alcağını bilse cüceyi, kıvrıp geçirir geceyi.)

Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez. (STA-196)

Aldamaga oğlan yagşı, huday ursun garrını. (38)

(Aldatmak için oğlan uygundur, Allah vursun yaşlıyı.)

Genç yumruk yedirir, ihtiyar kuyruk yedirir. (BAAD-I/125)

“Al” diyseñ, açılar gözi mollanıñ, “ber” diyseñ, terk eder emrin allanıñ. (447)

(“Al” desen açılır gözü hocanın, “ver” desen terk eder emrin Allah’ın.)

Veresiye dediler alasım geldi, istemeğe geldiler ölesim geldi. (BAAD-199)

Hocanın bir eli almaya, bir eli yemeye. (STA-315)

Alıp asgın bolyançañ, berip ökde bol. (54, 502)

(Alıp mahcup oluncaya kadar, verip güçlü ol.)

Veren eli herkes öper. (AS-372/1964)

Alma biş, ağzıma düş. (40)

(Elma piş, ağzıma düş.)

Armut piş, ağzıma düş. (STA-224)

Almanı göge at, yere düşyence ya pelek. (40)

(Elmayı göge at, yere düşünceye kadar ya kısmet.)

Almayı göge (havaya) at, düşünceye kadar (yere düşünce) Allah kerim. (BAAD-41)

Arım köyenden, imanım köysün. (46,337)

(İntikamım yanacağına, imanım yansın.)

Namussuz yaşamaktansa namuslu ölmek yeğdir. (STA-342)

Arınıñ zeherin çekmedik, balıñ gadırın nábilsin. (69,129,328)

(Arının zehrini çekmeyen, balın kıymetini ne bilsin?)

Arı kahrı çekmeyen balın kadrin ne bilsin. (STA-45)

Arqalaşan yow gaytar. (50,134)

(Yardımlaşan düşman geri döner.)

Arkalı köpek kurdu boğar. (BAAD-II/24)

Arqalı köpek gurt alar. (51)

(Arkalı köpek, kurt yakalar.)

Arkalı köpek kurdu boğar. (BAAD-II/24)

Arpa ekip, buğday orcaq bolma. (111)

(Arpa ekip buğday biçmeye kalkma.)

Arpa eken buğday biçmez. (AS-139/279)

Assa gaçan - namart. (465)

(Yavaşça kaçan nâmerttir.)

Aşı acığana ber, gızı aşığına.(221)

(Yemeği acıkana, kızı aşığına ver.)

Ekmeği aç a ver, parayı muhtaca ver. (STA-203)

Aşı yoq oraza tutar, işi yoq namaz oqar. (60,347,490)

(Aşı olmayan oruç tutar, işi olmayan namaz kılar.)

Paran çoksa (borcun yoksa) kefil ol, işin yoksa şahit ol. (AS-334/1692)

Aşnalıq aňsat, ayrılıq çetin. (60)

(Dostluk kolay, ayrılık zor.)

Ayrılıkla ölümü çekmişler, ayrılık ağır gelmiş. (STA-273)

Ata kesbi - oğla halal. (380,480,697)

(Babanın kârı, oğluna helâl.)

Atanın (babanın) sanatı oğla mirastır. (AS-144/318)

Babanın kârı evlâda miras. (BAAD-I/56)

At alma, eyer al. (794)

(At alma, eyer al.)

Ev alma, komşu al. (STA-302)

Atanıñ - eneniñ göwni ogul bilen gızda, ogul bilen gızıñ göwni dag bilen düzde. (480)

(Anne babanın gönlü oğulla kızda; oğulla kızın gönlü dağ ile ovada.)

Ana baba evlât için, evlât kendi başı için. (BAAD-I/42)

Atasız oğlan - yetim, enesiz oğlan - yesir.(295)

(Babasız çocuk yetim, annesiz çocuk esir.)

Baba öksüzü öksüz değıl, ana öksüzü öksüz. (STA-273)

At ayagina nal ursañ, eşek ayagın galdır. (464)

(Atın ayağına nal çaksan, eşek ayağını kaldırır.)

Atlar nallanırken kurbağalar ayağını uzatmaz. (AS-147/341)

At aylanıp, gazığın tapar, suw aylanıp - yarığın. (611)

(At dolaşır gelir kazığını, su dolaşır gelir yarığını bulur.)

Hak yerini bulur, su çukurunu. (STA-356)

Atda ayaq bolsun, ärde gayrat. (826)

(Atta ayak, erde gayret olsun.)

Atta karın, yiğitte burun. (AS-148/349)

Atın dorusu, yiğidin delisi. (AS-146/335)

Atı barıñ ganatı bar.(140)

(Atı olanın kanadı var.)

Atlıya saat olmaz. (AS-147/343)

Atı dövek garradar, yigidi oraq.(266)

(Atı döven (harman), yiğidi orak ihtiyarlatır.)

Duvarı nem, insanı gam yıkar. (STA-318)

At rısgalı alında. (41)

(Atın rızkı önünde.)

Baykuşun kismetini ayağına gelir. (AS-163/460)

At ürken yerinden, är - qorqan yerinden. (685,826)

(At ürktüğü yerden, er korktuğu yerden.)

Atın ürkeği, yiğidin korkağı. (AS-146/338)

At yortuşda belli, gurt - yırtışda; är göreşde belli, batır - söweşde. (78)

At yortuşda belli, gurt- yırtışda.(208)

(At koşuşundan, kurt yırtıcılığından belli olur; er güreşte, kahraman savaşta belli olur.)

Er gözünden, yiğit sözünden belli olur. (BAAD-2/45)

Ayağı ulı sığanın geyer , ayağı kiçi - söyenin. (61,161)

(Ayağı büyük denk geleni, ayağı küçük sevdiğini giyer.)

Ayağı büyük sığanı, ayağı küçük sevdiğini giyer. (Denizli ağzı)

Aybını aydan uyalmaz. (32)

(Ayıbını söyleyen utanmaz.)

Varını veren utanmamış. (STA-365)

Her kişi kendi aybını gözetir. (STA-272)

Ayda gelsin, aman gelsin.(29)

(Ayda bir gelsin, sağ salim gelsin.)

Ayda gelen gül üstüne, günde gelen kül üstüne. (AS-I/53)

Aydıcı aqmaq bolsa, dinleyici dana gerek.(29,238)

(Anlatan ahmak olursa, dinleyici bilgili gerek.)

Söyleyenden dinleyen arif gerek. (AS-349/1813)

Aydılan söz - atılan oqdur.(29)

(Söylenmiş söz atılmış ok gibidir.)

Boğaz dokuz (kırk) boğumdur. (AS-175/545)

Sözünü bil, pişir; ağzını der, devşir. (AS-350/1819)

Ay doğsa älem görer. (29)

(Ay doğunca herkes görür.)

Güneş balçıkla sıvanmaz. (AS-247/1049)

Aybını yaşıran ayñalmaz. (31,32)

(Ayıbını gizleyen iyileşmez.)

Kişinin aybını bir avuç toprak örter. (STA-272)

Azacıq gaygını iş basar, azacıq ağrını-aş. (27)

(Azıcık kaygıyı iş , azıcık ağrıyı yemek bastırır.)

Az ağrıyı aş basar, çok ağrıyı iş basar. (BAAD-II/27)

Bagşınıñqı “hay” bilen, mollarıñqı “way” bilen. (65)

(Bahşınıñki “hey” ile, mollarıñki “vay” ile.)

Aşığınki hayladır, mollarınki yayladır. (STA-102)

Bagtlı sähet gözlemez. (64)

(Talihli vakit beklemez.)

Talih yürürse: el getirir, yel getirir, sel getirir. (BAAD-I/191)

Bahanam “aqça bebek” - bildir bolsañ bolmadımı. (94,118)

(Bahanem “akça bebek”, geçen yıl olsan olmaz mıydı?)

Geçti Bor'un pazarı, sür eşeğini Niğde 'ye. (STA-305)

Bahıl bayda berim bolmaz. (67,89)

(Cimri zengininde vericilik olmaz.)

(Hasisten sadaka istemişler, fetva söylenmiş. (BAAD-I/132)

Bahlıñ bağı gögermez; gögerse-de, mive bermez.(79)

(Cimrinin bağı gögermez; gögerse de meyve vermez.)

Babası oğluna bir bağ vermiş, oğlu babasına bir salkım üzüm vermemiş.(STA-273)

“Bal” diyen bilen ağız süycemez. (69)

(“Bal” demekle ağız tatlanmaz.)

Bal bal demekle ağız tatlanmaz. (tatlı olmaz) (AS-158/421)

Balıñ diriliği suw bilen. (70)

Balıñın diriliği su ile dirir.)

Balık sudan çıkarınca ölür.(STA-275)

Balıq başından porsar. (70, 540)

(Balık baştan kokar.)

Balık baştan kokar. (AS-159/427)

Balıqçı balıqçıyı daşdan görer. (70)

(Balıkçı balıkçıyı uzaktan görür.)

Hacı hacıyı Mekke 'de derviş derviş tekke de bulur.(STA-310)

Balıqçı müñ tümenlik düyş görse, balıgına yorar. (70)

(Balıkçı binlerce rüya görse, (hepsini) balıgına yorar.)

Ayının otuz iki (dokuz) türküsü (oyunu) varmış (boz) armut (ahlat) üstüne. (BAAD-I/54)

Bal süyci, baldan bala süyci. (69,615)

(Bal tatlı, baldan çocuk tatlı.)

Bal tatlı, evlât baldan tatlı.(Denizli ağzı)

Bal tutan barmagını yalar. (69,842)

Bal tutan parmağını yalar.(AS-160/436)

Bar - bar işden bar, işlemedik nana zar.(347)

(Varlıklı çalıştığınan varlıklı, tembel ekmeğe muhtaç.)

Çalışan dağlar aşar, çalışmayan düz yolda şaşar. (BAAD-I/77)

Barını beren uyalmaz. (681)

(Herşeyini veren utanmaz.)

Varını veren utanmaz. (STA-365)

Barlıñın bazarı yanında. (73)

(Zenginın pazarı yanında.)

Zengin acıkınca, fakir bulunca yer. (BAAD-II/91)

Baş bolmasa, gövde lâş.(186)

(Baş olmasa gövde leştir.)

Baş gidince ayak kalmaz. (BAAD-I/60)

Başıña düşse, başmaqçı bolarsıñ.(82)

Başına gelen başmaqçıdır.(AS-161/452)

Başı sağıñ - malı tükel. (79,426)

(Başı sağıñın malı çok.)

Başın sağlığı dünya(-nın) varlığı. (AS-162/452)

Batır yarasız bolmaz. (78,852)

(Yiğit yarasız olmaz.)

Yiğitte yara eksik olmaz. (BAAD-II/90)

Baykuşun rısgalı agzına gelir.(67,568)

(Baykuşun rızkı ağzına gelir.)

Baykuşun kısmeti ayağına gelir. (AS-163/460)

Bayın berenin görmedim, hudayın keremin. (67)

(Zengin vereni, Hüdâ'nın keremini görmedim.)

Zengin gönlü oluncaya kadar fakirin canı çıkar. (STA-376)

Bay malını bahıl kıskanar. (67,79)

(Zengin malını cimri kıskanır.)

Zengin malı züğürdün çenesini yorar. (AS-390/2097)

Bay taze don geysel: "Gutlı bolsun!" diyerler; garip taze don geysel:

"Nirden aldın?" diyerler. (67)

(Zengin yeni elbise giysel: "Kutlu olsun!" derler; garip yeni elbise giysel:

"Nerden aldın?" derler.)

Zengin urba giysel "Güle güle giy" derler, fakir palas giysel "Nerden buldun?" derler. (STA-376)

Bazara bar, bagtını gör. (66)

(Pazara git, bahtını gör.)

Her kaşığın kısmeti bir olmaz. (STA-215) (Ne çıkarsa bahtına)

Bedew - cul içinde; göwher - kül içinde. (83)

(Bedev (at) çul içinde; cevher kül içinde.)

Küheylân at, çul içinde de bellidir. (STA-120)

Berenden al, urandan kaç.(90)

Verenden al, vurandan kaç.(STA-221)

Berğın müne yetse, yumurtga börek iy. (88)

(Borcun bine ulaşınca, yumurta, börek ye.)

Borç bini aştıktan sonra baklava ye. (STA-281)

Berimsiz baylara barandan, keremli daglara bar.(89)

(Vermeyen zenginlere gitmektense, keremli dağlara git.)

Keliğimi keserim de keçeciye minnet etmem. (BAAD-I/156)

Berseler iyersiñ yağlı kömeci.(333,396)

(Verseler yersin yağlı ekmeği.)

Buldun bir koyun, yi de doyun. (BAAD-I/72)

Betlagam âre barandan, gazılı göre bar. (91)

(Kötü huylu ere varacağına, kazılmış mezara gir.)

Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni. (STA-342)

Biceli oğlan ağlamaz.(93)

(Kur'ah oğlan ağlamaz.)

Başa gelen çekilir. (AS-161/442)

Bileği yığın birini yıkar, bilimi bolan - müñini.(95)

(Bileği güçlü bir kişiyi, bilgili olan bin kişiyi yener.)

Bilgili adam güçlü olur. (STA-279)

Bilen bilenin işler, bilmedik barmagın dişler. (73,95)

(Bilen bildiğini eder, bilmeyen parmağını dişler.)

Gelin bildiğini işler, kaynana parmağını dişler. (STA-319)

Bilene yagıtı, bilmedige garañqı. (95)

(Bilene aydınlık, bilmeyene karanlık.)

Bilenle bilmeyen bir olmaz. (STA-279)

Bilimli ölmez, bilimsiz gülmez. (95)

(Bilgili ölmez, bilgisiz gülmez.)

Bilen söylemez, söyleyen gülmez. (BAAD-I/63)

Bilmeseñ, bileninkä git. (95)

(Bilmiyorsan, bileninkine git.)

Bin bilsen de bir bilene danış. (AS-167/493)

Binamısa günde toy. (96)

(Namussuza her gün düğün.)

Deliye (göre) her gün bayram. (AS-199/718)

Bir gören tanış, iki gören garındaş.(333)

(Bir kere görüşen tanış, iki kere görüşen kardeş.)

Bir görüş, bir kör biliş. (AS-172/524)

Bir gün duz dadan yeriñe müñ gün salam.(240,270)

(Bir gün tuzunu tattığın yere bin gün selâm.)

Tuz ekmek hakkı bilmeyen kör olur. (AS-364/1922)

Bir günlük yola çıksañ, üç günlük azık al. (216)

(Bir günlük yola çıksan da, üç günlük yiyeceğini yanına al.)

Azıksız yola çıkanın iki gözü el torbasında kalır. (AS-153/388)

Bir günlük ömür, iki günlük azık ister. (BAAD-I/66)

Bir günüm - hoş günüm. (719)

(Bir günüm, hoş günüm.)

Bir günlük beylik, beyliktir. (AS-172/525)

Bir kemsiz güzel bolmaz. (192)

(Eksiksiz güzel olmaz.)

Kusursuz güzel olmaz. (Her güzelin bir kusuru vardır.) (AS-309/1526)

Bir oqana bar, bir-de doqana. (484)

(Bir okuyana bir de dokuyana var.)

Ya okuyana, ya dokuyana var. (Denizli Ağzı)

Bir yazıqdan är ölmez, hiç yazıqsız är bolmaz. (838)

(Bir günahla er ölmez, hiç günahsız er olmaz.)

Hatasız kul olmaz. (AS-254/1097)

Boğazı bogmasañ, bogaz düyäni yuwudar. (101)

(Boğazı boğmazsan, boğaz deveyi yutar.)

Gözü aç olanın karnı tok olmaz. (STA-3)

Bolduran hem ayal, güldüren hem ayal. (213)

(Olduran da hanım, güldüren de hanım.)

Kişiye vezir eden de karısı, rezil eden de. (AS-99/1443)

Bolguşız barınçañ, boy oturgın ölinçeñ. (103)

(Aylağa varıncaya kadar, bekâr otur ölünceye kadar.)

Geçme namert köprüsünden ko aparsın su seni. (STA-342)

Bugday naniñ bolmasa, bugday sözüñ yoqmudı. (111)

Bugday ekmeğın yoksa, buğday dilinde mi yok? (AS-180/584)

Bu günki işiñi erte goyma. (111)

(Bu günkü işini yarına bırakma.)

Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma). (AS-180/581)

Bu sagat amanat. Amanada - yaman at. (41)

(Şu anda emanet. Emanete kötü ad.)

Emanete hıyanet olmaz. (AS-224/889)

Canı ağırmayaniñ yanında başım ağıryar diyme. (305, 847)

(Canı acımayanın yanında başım ağrıyor deme.)

Dertsiz dertlinin halinden anlamaz. (STA-291)

Cähenneme giden özüne yoldaş aftarar. (318)

Cehenneme giden yoldaş arar. (STA-284)

Cefasını çeken wefasını görer. (124, 309)

(Cefasını çeken, wefasını görür.)

Cefasız sefa olmaz. (STA-284)

Çağalı öy bazar, çağasız öy - mazar. (66)

Çocuklu ev pazar, çocuksuz ev mezar. (STA-287)

Çağırılan yere irinme, çağırılmadıq yerde görünme. (343)

(Çağırılan yere (gitmek için) üşenme, çağırılmadığın yerde de görünme.)

Çağırılan (çağırıldığın) yere erinme, çağırılmayan (çağırılmadığın) yere görünme. (Çağırıldığın yere git, ar eyleme; çağırılmadığın yere gidip yerini dar eyleme. (AS-186/620)

Çaman-da bolsa, üstü amanca. (738)

(Tembel (eşek vs.) de olsa, üstü rahat.)

Öküziñ büyük olsun da çifti çekmezse çekmesin. (Kayseri Ağzı)

Çaman ördek ir uçar. (738)

(Tembel ördek çabuk uçar.)

Ummadığın taş baş yarar. (AS-367/1933)

Çekişmedik - bekişmez. (86)

(Zorluk çeke çeke katılaşırsın.)

Çekişilmeyince pekişilmez. (AS-187/630)

Çekseñ zâhmet, yağar râhnet. (329)

(Çekersen zahmet, yağar rahmet.)

Zahmetsiz rahmet olmaz. (AS-389/2087)

Çıqdaçı çıqman, girdeci girmez. (172, 759)

(Çıkacak çıkmadan, girecek girmez.)

Girmezden evvel çıkacağı düşün. (STA-220)

Çıqmadıq canda umıt bar. (675)

Çıkmadık canda umut vardır. (STA-286)

Çiğ et - et getir, çiğ tüwi - dert getir. (251)

(Çiğ et, et getirir, çiğ pirinç dert getirir.)

Et giren yere dert girmez. (STA-371)

Çilim bir gaharda, bir naharda. (156)

(Sigara bir öfkede, bir de yemekte.)

İster zengin ol ister fakara / Yemeklerden sonra yak bir sigara.

(Tekerleme)

Çopana meylis haram. (435)

(Çobana bayram haram.)

Yolcuya sohbet haramdır. (BAAD-I/207)

Çopan gayda öser, molla - toyda. (131)

(Çoban fırtınada, hoca ziyafette yetişir.)

Sen kızına evinde öğret; oğluna değirmende öğretirler. (Kayseri Ağzı)

Çöken düye yer alar. (274, 753)

(Çöken deve yer kaplar.)

Çöken deve yer bulur. (BAAD-I/83)

Dag başı dumansız bolmaz, är başı -- hıyal-sız. (234, 728)

(Dağ başı dumansız, er başı hayâlsiz olmaz.)

Dağ başından duman, yiğit başından boran eksik olmaz. (STA-288)

Dagdan arqası bolanıñ, daşdan yüregi bolar. (50, 357)

(Dağdan arkası olanın, taştan yüreği olur.)

Dağda gez, belde gez, insafi elden bırakma. (STA-35)

Dag görki - daş, yüz görki - gaş, ağız görki - diş.(240)

(Dağın güzelliği taş, yüzün güzelliği kaş,

ağzın güzelliği diştir.)

Kaş ile göz, gerisi (kalanı, artanı, dahası) söz. (AS-286/1344)

Dağı daşı yel bozar, adam arasını – söz. (234, 288)

(Dağı taşı yel bozar, dostların arasını söz bozar.)

Yaramaz adam pazar bozar, iyi adam pazar bozar. (STA-166)

Dana bir söz bes, aqmaga müñ söz hebes. (238)

(Bilgiliye bir söz yeterli, ahmağa bin söz nafiledir.)

Anlayana şivrisinek saz, anlamayana davul zurna az. (AS-135/252)

Daşı cäcek, içi möcek. (240)

(Dışı çiçek, içi böcek.)

*İçi beni yakar, dışı eli yakar. (STA-292)***Däli дәlini söyler, molla-ölini. (286, 447, 607)***Deli deliden hoşlanır, imam ölüden. (AS-198/709)***Däliniñ yüz gepi telek, bir gepi gerek. (643)**

(Delinin yüz sözü yanlış, bir sözü doğru.)

*Deli sözü kaleme gelmez. (STA-289)***Däli toya bolmaz, gezegen idege. (286)**

(Deli ziyafete, aylak bakıma yaraşmaz.)

*Baktın deli, dön geri. (STA-275)***Degimsiz degim degse, yılda geçini iki kırqar. (242)**

(Fırsatçıya fırsat düşse, keçiyi yılda iki defa kırkar.)

*Ağzı açığın malını gözü açık yer. (STA-308)***Dek gezen, doq gezer. (243)**

(Yavaş gezen, tok gezer.)

*Yavaş kaynayan aşın dibi tutmaz. (STA-369)***Deñ etmән, duş etmez. (273)**

(Eşit olmadan, yoldaş etmez.)

*Hâl hâlin yoldaşdır. (STA-374)***Deñnenä deñ şarik. (248)**

(Masrafı bölüşene denk iş ortağı.)

*Senden zengin ile ortak olma. (STA-344)***Dınç başını depircik ere berme. (285)**

(Dinç başını belâlı ere verme.)

*Cahil ile çıkma yola, getirir başına türlü belâ. (STA-276)***Dil - bela, diş - gala. (257)**

(Dil belâ, diş kale.)

*Dilini tutan başını kurtarır. (STA-292)***Dil hem bela, hem gala. (135)**

(Dil hem belâdır hem kaledir.)

*Dil var bal getirir, dil var bela. (STA-292)***Dinden çıqsañ-da ilden çıqma. (256)**

(Dinden vazgeçsen de, ilden vazgeçme.)

*Kişinin vatani imanındır. (STA-374)***Diş dişe degenden daş daşa degsin. (257)**

(Diş dişe değmektense taş taşa değsin.)

*Çingen çingene çatmayınca kasnak boğaza (boyuna) geçmez. (BAAD-I/80)***Dogru dost kinesiz bolar, bolşuñı yüzüñe diyär.(265)**

(Gerçek dost kinsiz olur, nasıl olduğunu yüzüne söyler.)

Dost dostun aybını yüzüne söyler. (STA-80)

Doğru gelen keyiğiğ iki gözünden başa ayıbı yoğ. (261)

(Doğru gelen geyiğin iki gözünden başa günahı yok.)

Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar. (STA-293)

Doç ayqanman, a doymaz. (59, 262)

(Tok alkalanmadan, a doymaz.)

A esner, tok geyirir. (STA-258)

Doç diyip, tilk barma; a-da bolsa, gurda bar. (262)

(Tok deyip tilkiye gitme; a da olsa kurda git.)

A aslandan tok domuz yeğdir. (STA-362)

Don biçerler yeğli-yanlı, dost dutarlar nli-soğlı. (264, 505)

(Elbise keserler ölçülü biili, dost tutarlar ömür boyu.)

Dostluk, görünceye kadar değil, ölünceye kadar olmalı. (BAAD-I/97)

Doğuz ölse-de hor-horı yatmaz. (265)

(Domuz ölse de horultusu dinmez.)

Domuzun kuyruğunu kes yine domuz. (AS-209/795)

Dost - dost, mamla - rast. (427)

(Dost dost, gerçek gerçek.)

Dost dost gerek, mamele drist gerek. (BAAD-I/97)

Dostuğ ayıbını yüzüne ayt. (32, 265)

(Dostunun ayıbını yüzüne söyle.)

Dost dostun aybını yüzüne söyler. (AS-210/801)

Dostuğı egleme, nepden galmasın; duşmanığ saqlama, sıruğ

bilmesin. (265, 469, 625, 791)

(Dostunu alıkoyma, kazançtan (geri) kalmasın; düşmanını koruma, sırrını bilmesin.)

Dostunu kazanırsan tut, düşman kazanırsan gt. (BAAD-I/97)

Dwlen el doğru bitmez. (267)

(Kırılan el doğru bitmez.)

Kırılan kalp yerini doldurmaz. (STA-328)

Dwletli - aş üstüne, bidwlet - kyiņ üstüne. (266)

(Kısmetli sofrada, kısmetsiz sitem içinde.)

Baht (akal) olmayınca başta, ne kuruda biter ne yaşta. (AS-157/415)

Dul gözi bilen ayal alma, pıyada gözi bilen at. (271, 554)

(Dul gözüyle hanım, yaya gözüyle at alma.)

Bekr gözü ile kız, yaya gözü ile at alma. (BAAD-I/29)

Dnyni sil alsa, guba gaziğ düşünden. (130, 270, 596)

(Dünyayı sel alsa, yağız kazın düşünden.)

Dünyayı sel bassa rdeğe vız gelir. (AS-214/826)

Dy “hayt” diymek hem medet. (434, 695)

(Deveye “imdat” demek de medet.)

Denize düşen yosundan imdat umar. (STA-317)

Düyä münüp, hataba bukma. (274, 706)

(Deveye binip hamuda gizlenme.)

Deveye bindikten sonra, çalı ardına gizlenilmez. (AS-204/751)

Düye çökerip, çemmer işme. (274)

(Deve çöktürüp (hamut için) ip bükme.)

Her şeyin vakti var, horoz bile vaktinde öter. (STA-365)

Düye garrasa, köşegine eyerer. (794)

(Deve yaşlanınca yavrusunun izinden gider.)

Aslan bile gün olur fareye muhtaç olur. (STA-341)

Düye gırda bolsa-da, gözi şorda. (227)

(Deve kırdı olsa da, gözü çorak yeredir.)

Horoz ölür, gözü çöplükte kalır. (AS-262/1175)

Düye köşegini gowı görse, hem deper, hem gapar. (143, 274)

(Deve yavrusunu iyi görürse, hem teper, hem kapar.)

Tabak sevdiği deriyi yerden yere çarpar. (AS-357/1861)

Düyenin ulusu köprüde kötek iyer. (399, 674)

(Devenin büyüğü köprüde dayak yer.)

Deve büyüktür amma beşini bir eşek yeder. (Eşek küçüktür amma dokuz deveyi yeder.) (AS-203/745)

Düye öz boynunun egrisini bilmän, yılana egri diyärmiş. (107, 274, 362)

(Deve kendi boynunun eğriliğine bakmadan yılana eğri dermiş.)

Yılan kendi egrisini bilmez, deveye "Boynun eğri" der. (STA-291)

Är heleyin urşı, yaz gününün yağışı. (836)

(Karı kocanın kavgası, yaz gününün yağışı gibidir.)

Yaz gününün yağışı, karı kocanın döğüşü. (STA-324)

Är yenilse, gola düşer; -guş yenilse - tora. (177, 291, 655)

(Yiğit yenilince ele, kuş yenilince ağa (tuzağa) düşer.)

Edebin yağşısı, ulnu sıla. (674)

(Edebin güzeli, büyüğüne hürmet etmektir.)

Ataya itaat Tanrı'ya ibadet sayılır. (STA-52)

Egilmedige bükülme. (790)

(Eğilmeyene bükülme.)

Varişına gelişim, tarhana aşına bulgur aşım. (STA-365)

Egri azar, dogrı ozar. (792)

(Eğri azar, doğru geçer.)

Asıl azmaz, bal kokmaz; kokarsa yağ (kaymak) kokar, aslında ayran var. (aslı katıktır.) (BAAD-I/46)

Ekene bar, ekmedige yoq. (800)

(Ekene var, ekmeyene yok.)

Bağa bak izin/üzüm olsun, üzüm yemeye yüzün olsun. (STA-274)

El - eli yuwar, iki el birigip, yüzi yuwar. (829)

(El eli yıkar, iki el birleşip yüzü yıkar.)

El eli (Bir el bir eli) yıkar (yur), iki el (de) yüzü yıkar, (yur). (AS-220/863)

Eli bilen eden, egni bilen çeker. (790)

(Eliyle yapan, sırtıyla çeker.)

Hile ile iş gören mihnet ile can verir. (STA-340)

Eli uzunıñ dili uzın. (806)

(Zenginliğiyle her işi yapabilenin dili uzundur.)

Eli uzun olanın dili kısa olur. (BAAD-I/44)

Emgenseñ, emersiñ. (810)

(Emek çekersen emersin.)

Emek olmadan (emeksiz) yemek olmaz. (AS-225/892)

Eşegi yüke çek, eşek yüke gelmese, yüki - eşege. (822)

(Eşegi yüke çek, eşek yüke gelmezse, yükü eşege çek.)

Eşeğin gönlüne kalsa bir bağ bahdenizi götürmez. (BAAD-I/115)

Eşek hem öz deñini gaşar. (158, 822)

(Eşek de kendi dengini kaşır.)

Eşek eşegi ödünç kaşır. (AS-231/937)

Eşek semrese, eyesini deper. (249, 822)

(Eşek semirince, sahibini teper.)

Besle kargayı, oysun gözünü. (STA-176)

Eyesine gerek bolsa, goñşusına haram. (180, 793)

(Sahibine lâzımsa, komşusuna haramdır.)

Eve gereken/ gerek iken mescide haramdır. (STA-302)

Eyesi yoguñ söyesi yoq. (606)

(Sahibi olmayanın dayanağı yok.)

Sahipsiz eve it buyruk. (AS-341/1743)

Gadır gayın bilen giyewde. (170)

(Kıymet kayın biraderle damatta.)

Kardeş demiş bakmamış, kayın demiş bakmış. (BAAD-I/62)

Gaharıñ añı bolmaz. (156)

(Öfkenin sınırı olmaz.)

Öfkede akıl olmaz. (BAAD-I/177)

Gaharıñ gelse, burnuñı dişle. (115, 156)

(Kahırlanınca, burnunu dişle.)

Öfke gelir göz kızarır, öfke gider yüz kızarır. (BAAD-I/177)

Gahar öñden yörer, akıl - ızdan. (156)

(Gahar öñden dörer, akıl-ızdan.) (35)

(Kahır önce, akıl peşinden yürür.)

(Kahır önce, akıl sonra türer.)

Öfkede akıl olmaz. (BAAD-I/177)

Galan işe gar yagar. (137)

(Kalan işe kar yağar.)

*Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma). (AS-180/581)***Galpın kazanı gaynamaz, gaynasa-da boynamaz. (138)**

(Kalpın kazanı kaynamaz, kaynasa da refah bulmaz.)

*Bugünkü (akşamın) işini yarına (sabaha) bırakma (koyma). (AS-180/581)***Gamşı gowşaq dutsañ, eliñi gıyar. (139, 175, 222, 661)**

(Kamışı gevşek tutarsan, elini keser.)

*Ağır yükün altına girme belin incinir. (STA-218)***Garaqçı topdan ayrılanını sancar. (146)**

(Yağmacı gruptan ayrılanı mızraklar.)

*Sürüden ayrılanı, (ayrılan koyunu, kuzuyu) kurt kapar. (AS-352/1839)***Gara keçe aq bolmaz, köne düşman - dost. (144)**

(Kara keçe ak, eski düşman dost olmaz.)

*Eski düşman dost olmaz, olsa da dürüst olmaz. (İt derisinden post olmaz) (AS-228/917)***Garamık özün bağ sayar, depe özün dag sayar. (147)**

(Karamık (böğürtlen) kendini bağ zanneder, tepe kendini dağ zanneder.)

*Alçak yerde tepecik kendini dağ sanır, (Alçak yerin tepeciği dağ görünür). (AS-126/180)***Garañqıda yöreseñ büdürärsiñ. (147)**

(Karanlıkta yürürsen ayağın takılır.)

*Evvelinde düşünmeyen sonra pişman olur. (STA-220)***Garaw bardır yersiz urlan tayaqda. (145)**

(Karşılık vardır, yersiz atılan dayakta.)

*Aç bırakma, hırsız edersin; çok söyleme, arsız edersin. (STA-259)***Garga gagıldap, gaz bolmaz; kämpir bezenip gız. (129)**

(Karga kakıldayıp kaz, kocakarı süslenip kız olmaz.)

*Adam Hacı mı olur varmakla Mekke'ye, eşek derviş mi olur taş çekmekle tekkeye? (STA-71)***Garga garganın gözünü çoqmaz. (149, 751)**

(Karga karganın gözünü gagalamaz.)

*Karga karganın gözünü oymaz. (STA-324)***Garga müñ gagırsa-da yaz çıkmaz, gaz bir gagırsa - yaz. (129, 149)**

(Karga bin defa gaklasa, kaz bir defa kakıldasa da yaz çıkmaz.)

Garganın gaz balası, her kişiñ (kimiñ) öz balası. (130, 149)

(Karganın kaz yavrusu, herkesin kendi yavrusu.)

*Karga yavrusuna bakmış, "Benim ak pak evlâdım" demiş. (STA-369)***Garıba it hem yağı, bit hem. (153)**

(Fakire it de düşman, bit de.)

Fukara onsa da gülmez. (BAAD-I/48)

Garıbnıñ göwni sınıq, sözi döwük; yetimiñ boynu buruq, yüzi soluq. (153)

(Fakirin gönlü kırık, sözü kırık; yetimin boynu buruk, yüzü soluk.)

Garıp yiğidin dili kısa, boynu eğri olur. (STA-304)

Garıbnıñ sözi yer hem almaz, yerde de galmaz. (153)

(Fakirin sözünü yer de almaz, yerde de kalmaz.)

Alma mazlumun (saçı keşiğın) ahını, gökten indirir şahini. (BAAD-I/41)

Garınca gara günde, gurbaga saz-söhbette. (153)

(Karınca kara günde, kurbağa saz sohbette.)

Karıncadan ibret al, yazdan kışı karşılar. (AS-284/1328)

Garındaşdan garnım yaqın. (153)

(Kardeşten karnım yakın.)

Kardeşten karın yakın. (Kulaktan burun yakın), karın kardeşten yakın. (AS-283/1320)

Garındaşım - gara kazanım, urugım - unlu çuwalım. (153, 754)

(Kardeşim, kara kazanım; soyum sopum, unlu çuvalım.)

Akraba olsa da düşman, yabancıdan ehven. (STA-14)

Garındaşın üyni garañqıda belli. (153)

(Kardeşin evi karanlıkta belli.)

Dost kara günde belli olur. (STA-80)

Garıp adam yamanar, yamanar-da guvanar. (153)

(Fakir insan yamanır, yamanır da sevinir.)

Zengin ister dünyayı tutam, fakir ister peşinden yetem. (BAAD-I/209)

Garıp gızı görki bilen, bay gızı taraqqısı bilen. (637)

(Fakir kızı güzelliğiyle, zengin kızı süsüyle.)

Zenginlik insana yürüyüş, züğürtlük döğüş öğretir. (STA-377)

Garıplıq öldürmez, öldürmese-da güldürmez. (153)

(Gariplik öldürmez, öldürmez ama güldürmez.)

Fukara onsa da gülmez. (BAAD-I/48)

Garnı doqa bela yoq. (152)

(Karnı toka belâ yok.)

Karnım doydu, yüzüm güldü. (Deyim - BAAD-II/145)

Garnı doquñ malı tükel. (152)

(Karnı tokun malı çok.)

Tok ağırlaması güç olur. (STA-362)

Garrı hem bolsa gız yağşı, eğri hem bolsa yol yağşı. (151)

(Yaşlı da olsa kız; eğri de olsa yol iyidir.)

Öküzm büyük olsun da çifti çekmezse çekmesin. (Kayseri Ağzı)

Ek tohumun arısını bitmezse bitmesin, koş öküzün irisini çekmezse çekmesin. (BAAD-I/105)

Garrı oynasa, gay turar. (131, 151)

(Yaşlı oynarsa, fırtına kopar.)

Kırkından sonra azanı teneşir paklar. (STA-328)

Gar “yağdı” diyip begenme - ayazı bardır; işan “geldi” diyip begenme - niyazı bardır. (61, 473)

(Kar “yağdı” deyip sevinme, ayazı vardır; hoca “geldi” deyip sevinme, niyazı vardır.)

Güzelliğine güvenme, bir sivilce yeter; zenginliğine/varlığına güvenme, bir kıvılcım yeter. (STA-354)

Gatı görseñ, gatı yerde otur. (155)

(Öfkelenen de umurumda değil.)

Patlasan da umrumda değil. (Deyim-Denizli Ağzı)

Gaygısız gara suwda-da semrär. (132)

(Kaygısız kara suda da şişmanlar.)

Arsız arımaz, çayır çimen kurumaz. (BAAD-I/46)

Gazana yanaşsañ, garası yakar, yamana yanaşsañ - belası. (130)

(Kazana yaklaşırsan karası, kötüye yaklaşırsan belâsı bulaşır.)

Kara yanına varma, kara bulaşır. (STA-54)

Gazanı gazanan atar, odunu yığan yaqar. (130)

(Yemeği kazanan pişirir, odunu toplayan yakar.)

Kazanmayanın kazanı kaynamaz. (AS-289/1363)

Geçä can gaygı, gassaba - yag. (154)

(Keçi can, kasap yağ derdinde.)

Keçiye can kaygısı, kasaba yağ kaygısı. (AS-290/1375)

Geçenden geç. (169)

(Geçenden geç.)

Sen olursan bensiz, ben de olurum sensiz. (STA-278)

Geçin yüz - sözüñ düz; geçin - üç, sözüñ puç. (168)

(Keçin yüz, sözün doğru; Keçin üç, sözün manasız.)

Paran gitti, işin bitti. (STA-347)

Geçme namart köprüsünden, goy aparsın sil seni. (596)

(Geçme nâmert köprüsünden, ko aparsın su seni.)

Minnet ile koklama gülü al eline dikenini /su-seni; Geçme nâmert köprüsünden ko aparsın su seni. (STA-342)

Geday galla tapmaz, galla tapsa - gap. (137, 159)

(Fakir tahıl bulmaz, tahıl bulunca da kap.)

Fakir hırsızlığa çıkmış, ay akşamdan doğmuş. (BAAD-I/120)

Gelen döwlet, giden mähnet. (162, 461)

(Gelen devlet, giden mihnet.)

Gelen devlet, giden mihnet/zahmet. (Denizli Ağzı)

Gelin bolmasaq hem gädikden garapdıq. (162)

Gelin bolmasaq-da, gädikden garapdıq. (232)

(Gelin olmasak da delikten bakmıştık.)

Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir. (STA-348)

Gelniñ geldi - geldisi, oğluñ boldı – bol-dusu. (162)

(Gelinin geldi geldisi, oğulun oldu oldusu.)

Gelin eşikte, oğlan beşikte. (STA-305)

Gerek dereği yıkar. (166, 250)

(Gerek kavağı yıkar.)

Gerek direği yıkar. (Denizli Ağzı)

Gerekli daşın agramı yoq. (166)

(Gerekli taşın ağırlığı yoktur.)

Koça (öküze) boynuzu yük değil (olmaz). (AS-299/1445)

Gezen derya, oturan gümra. (160, 215)

(Gezdiğin derya, oturduğun sessizlik.)

Gezen güzel olur, oturan gazel olur. (STA-306)

Gılıç gınında yatsa, poslar. (225, 541)

(Kılıç kınında durursa paslanır.)

İşleyen demir pas tutmaz (paslanmaz, ışıldar). (AS-274/1251)

Gılıç göteren gılıçdan hem öler. (225)

(Kılıç taşıyan kılıçla ölür.)

Su testisi su yolunda kırılır. (STA-356)

Gılıç öz gınıni kesmez. (225)

Kılıç kınıni kesmez. (STA-328)

Gılıç yarası biter, dil yarası bitmez. (225)

Kılıç yarası gider, dil yarası gitmez. (STA-328)

Gırmıldan gır aşar. (227)

(Sessizce giden ovayı aşar.)

(Erken kalkan yol alır, erken evlenen döl alır. (STA-300)

Gıssanan laya batar. (230)

(Acele eden çamura batar.)

Acele giden ecele gider. (STA-259)

Gış gamını yazdan iy. (231)

(Kışın kederini yazdan ye.)

Yazın başı pişenin kışın aşı pişer. (STA-329)

Gış gızamıq gelmesin - tomus - mama. (231)

(Kışın kızamık, yazın çiçek hastalığı gelmesin.)

Zemheride kar/yağmur yağmadan kan/zehir yağması iyidir. (STA-376)

Gış gününiñ höziri - odunu guri gerek. (481)

(Kış gününün sevinci, odunun kuru olması.)

Karıncadan ibret al, yazdan kışı karşılar. (STA-324)

Gışı gışlamasa, yazı yazlamaz. (836)

(Kışı kışlamazsa, yazı yazlamaz.)

Kış kış gerek, yaz yaz. (STA-329)

Gışıñ günü kırq tüysli, kırqısı-da gılıqsız. (231)

(Kış günleri kırk çeşit, kırkı da birbirinden beter.)

Kış kışlığını, kuş kuşluğunu gösterir (yapar). (AS-296/1420)

Gızarana “gız” diyärler, अगरana “biz”. (221)

(Kızarana “kız”, अगरana “bez” derler.)

Bez güneşte अगरır, kız utanır kızarır. (Kayseri Ağzı)

Gızarıp tenim görnenden, अगरıp yamam görünsin. (221)

(Kızarıp tenim görüneceğine, अगरıp yamam görünsün.)

Irz ehli daima örtük gerek. (STA-234)

Ar yiğidin kamçısıdır. (STA-234)

Gızı barıñ näzi bar. (221)

(Kızı olanın nazı var.)

Kız evi, naz evi. (AS-296/1422)

Gızıl görse, Hıdır azar. (222)

(Altın görse, Hızır azar.)

Para anayı kızdan kaşı gözden ayırır. (BAAD-II/77)

Gızım öyde, gılığı daşarda. (221)

(Kızım evde, huyu dışarda.)

Kızın gözü kızaranda. (BAAD-II/66)

Gızım saña aydayın, gelnim sen eşit. (162)

Gızım saña aydayım, gelnim, sen eşit. (221)

(Kızım sana söyleyeyim, gelinim sen işit.)

Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla/dinle/ işit. (STA-330)

Gızıñ galiñi - garıñ suwı. (221)

(Kızın çeyizi, karın suyu.)

Kız beşikte (kundakta) çeyiz sandıkta, (Kız kucakta, çeyiz bucakta) (AS-296/1421)

Gızıñ ısı - gülüñ ısı. (221)

(Kızın kokusu, gülün kokusu.)

Gızıñ urduğı - hudayıñ berdiği. (221)

(Kızın vurduğı, Allah’ın verdiği.)

Allah verince kimin oğlu, kimin kızı demez. (STA-330)

Gızlar göwni - gızan gazan. (221)

(Kızların gönlü kızmış kazan.)

Kızın gözü kızaranda. (BAAD-II/66)

Gızlı gızıldan doymaz. (221)

(Kızlı altına doymaz.)

Oğlan oktur; Her evde yoktur/Kızdır nazdır; Bin altın azdır/Bin daha getir, bindir götür. (Tekerleme)

Gız maşgalanıñ erki enede bolar. (221)

(Kız kısmının ihtiyârı anada olur.)

Kız anasında görmeyince sofrayı kaldırmaz. (STA-329)

Gız yağşısı “gışıq” çatmadan çıkar. (221)

(Kızın iyisi “eğri” (dikiş) dikmeden evlenir.)

Al görmüşün kızını, tutsun dolana dolana; al görmemişin kızını; tutsun ilene ilene. (STA-330)

Gice oda gitme, gündiz - tüssä. (170, 666)

(Gece ateşe , gündüz dumana gitme.)

Gece gözü, kör gözü. (STA-304)

Giç yat-da, ir tur, altı pişegi artıq ur. (535, 660)

(Geç yat da erken kalk, altı tokmak fazla vur.)

Erken kalkan yol alır, erken evlenen döl alır. (STA-300)

Giden getirir, oturan nırh sorar. (173, 473)

(Giden getirir, oturan (sadece) fiyat sorar.)

Çalışan dağları aşar, tembel yolları şaşar. (BAAD-I/77)

Goça boynuz yük dâldir. (112, 183)

(Koça boynuz yük değildir.)

Koça (öküze) boynuzu yük değildir. (AS-299/1445)

Goñşñ goñşı bolsa, kel gızıñ hem äre gider. (180)

(Komşun (gerçek) komşu olursa, kızın da kocaya gider.)

Komşu komşu olsa, komşunun kör kızı kocaya gider. (STA-159)

Goralan göze çöp düşer. (181)

Sakanılan (esirgenen) göze çöp batar. (AS-342/1746)

Gorqağı gowsañ, batır bolar. (181, 386)

(Korkağı kovsan, kahraman olur.)

Koğma muhannesi, yiğit edersin. (STA-251)

Gorqunñ ölüme hayrı yoq. (182)

Korkunun ecele faydası yoktur. (AS-301/1459)

Gotur goluñda bolmasın, yaman - yanıñda. (183)

(Hastalık elinde, kötü insan yanında olmasın.)

Sağlık şenlikle, erlik varlıkla. (BAAD-I/184)

Gowı baqsañ, deriñ bolmaz, erbet baqsañ - diriñ. (250, 256)

(İyi bakarsan derin, kötü bakarsan dirin olmaz.)

Bakarsan bağ bakmazsan dağ olur. (STA-275)

Goyñı yel alsa, geçini asmandan gözle. (185)

(Koyunu yel alırsa, keçiyi gökten bekle.)

Koyunun bulunmadığı yerde keçiyi “Abdurrahman Çelebi” derler. (STA-55)

Goynumdan dökülse - goncuma. (185)

(Koynumdan dökülse koncuma.)

Rabbenâ hep bana.

Goyun yüze yetyänçä, derisi müñe yeter. (185)

(Koyun yüz kişiye yetinceye kadar, derisi bin kişiye yeter.)

Çok koyunun çok kuzusu olur.(STA-333)

Göçcek diyip odunıñı otlama. (199)

(Göçeceğim deyip odununu yakma.)

Göçerim diye eksigini dağıtma.(STA-288)

Göçen yurduñ gadırını gonañda bilersiñ. (177, 199)

(Göçtüğün yurdun kıymetini yerleşince anlarsın.)

Göçtük yurdun kadri konduk yurtta bilinir.(STA-332)

Göge tükürseñ, yüzüne düşer. (194)

Göge tükürsen, yüzüne düşer.(STA-306)

Göreşde atañı-da sılama. (196)

(Güreşte atana da hürmet etme.)

Vuran oğul, babaya bakmaz. (BAAD-I/200)

Görgüliniñ gözi ağırsa, goñsusu duymaz. (196)

(Görgülü insanın gözü ağrısa, komşusu duymaz.)

Görk - ağızdan, görmek - eginden. (197)

(Güzellik ağızdan, çirkinlik sırttan.)

Yüzü güzelin kalbi de güzel olmaz.(STA-310)

Görk - ağızdan, haya - gözden. (197)

(Güzellik ağızdan, haya gözden.)

Er gözünden, yiğit sözünden belli olur. (BAAD-II/45)

Göwni açığıñ yolu açıq. (186)

(Gönlü açık olanın yolu da açık olur.)

Niyet hayır, akabet hayır.(STA-116)

Dervişin fikri neyse zikri de odur.(STA-115)

Göwün bir çüyşedir, sımsa tapılmaz. (186)

(Gönül bir şişedir, kırılırsa yapılmaz.)

Gönül bir sırça saraydır, kırılırsa yapılmaz.(STA-307)

Göwün - göwünden suw içer, gamış bogundan. (139, 186)

(Gönül gönülden su içer, kamış boğumdan.)

Gönülden gönüle yol vardır.(STA-307)

Göwün sıgsa, göwre sıgar. (186)

(Gönül sıgarsa, gövde sıgar.)

Gönlün sıgdığı yere köy sıgar.(BAAD-I/127)

Göz ağırıdan adam ölmez, soramaga hiç kim gelmez. (188)

(Göz ağrısından insan ölmez, geçmiş olsuna kimse gelmez.)

Kedi kaçına bakar da /kaçını görmüş, "Yaram var" dermiş/demiş.(STA-326)

Göz - derya. (252)

(Göz deryâdır.)

Göz bir penceredir, gönüle bakar.(STA-121)

Göze yasak olmaz.(STA-308)

Göz ucu bilen gözleme: gözleriñe zor gelir;dil ucu bilen söyleme: özüñe azar gelir. (188)

(Göz ucuyla gözleme, gözlerine zor gelir; düşünmeden söyleme, huzursuzluk gelir.)

Bana benden olur her ne olursa, başım rahat bulur dilim durursa.(STA-292)

Gözüme bolandan gaşıma bolsun. (158)

(Gözüme olacağına kaşıma olsun.)

Canıma geleceğine malıma gelsin.

Gözün ağırorsa, eliñi çek; için ağırorsa - damağını. (188, 345)

(Gözün ağırorsa elini, için ağırorsa damağını çek.)

Eşeğin varsa yükünü taşı, tırnağın varsa başını kaşı.(Kayseri Ağzı)

Gulağın garmı bolmaz, sineğın - erni. (203, 598)

(Kulağın karnı, sineğın dudağı olmaz.)

Dilin kemiğı yok, nereye çevirsen oraya döner.(STA-292)

Gulaq eşidenini göz görmesin. (203)

(Kulağın duyduğunu göz görmesin.)

Sağ elinin verdiğın sol elin görmesin.(STA-350)

Gulan başına gay düşse, goducacağına garamaz. (175, 203)

(Yaban eşeğinin başına belâ gelse, yavrucağına bile bakmaz.)

Maymunu fırına/ateşe atmışlar, yavrusunu ayağının altına almış.(STA-339)

Gulanın ödi bolmaz, guşun - süydi. (616)

(Yaban eşeğinin ödü, kuşun sütü olmaz.)

Yılanın ödü, kuşun sütü olmaz.(Kayseri Ağzı)

Gural işlär, el maqtanar. (205, 423)

Alet işler, el övünür.(AS-126/185)

Gurı ağacı egmegin, degmedige degmegin. (208, 791)

(Kuru ağacı eğme, sana dokunmayana dokunma.)

Sana değmeyen kuldan uzak dur.(BAAD-I/185)

Gurı ağaçlar yanar, söner, öl ağaçdan hasil öner. (208)

(Kuru ağaçlar yanar, söner; taze ağaçtan meyve yetişir.)

Her ağacın meyvesi olmaz.(STA-180)

Gurının oduna öl yanar. (208)

Kurunun (arasında) yanında yaş da yanar,(Yaşın yanında kuru da yanar).(AS-309/1524)

Gurı sözden palaw bolmaz; yağ bilen tuwusı (tüwüsi) bolmasa. (208, 514, 606, 663, 833)

(Kuru sözle pilav olmaz, yağ ile pirinç olmasa.)

Kuru laf (boş lakırdı) karın doyurmaz.(AS-309/1523)

Gurt agzasañ, gurt geler. (17, 207)

(Kurt adını anarsan kurt gelir.)

İti an, (değneği yanına koy) taşı eline al.(AS-274/1258)

Gurt arqasından guş doymuş. (207)

(Başarılıının sayesinde tanıdıkları doymuş.)

İt kağrı gölgesinde yürür de kendi gölgesi sanırmış.(STA-12)

Gurt bilen goyun guda bolmaz; guda bolsa-da goyun gülmez. (207)

(Kurtla koyun dost olmaz; dost olsa da koyun gülmez.)

Kurtla koyun, kılıçla oyun olmaz.(STA-336)

Gurt çagasından ekdi bolmaz. (798)

(Kurt yavrusundan evcil hayvan olmaz.)

Kurttan kurt olur, itten it.(STA-336)

Gurtdan gorqan toqaya girmez. (208)

(Kurttan korkan ormana girmez.)

Kurttan korkan çoban olmaz.(STA-164)

Ateşten korkan tütünden sakınır.(STA-163)

Gurt gören itiñ agzı bir bolar. (207)

(Kurt gören itler birlikte hareket eder.)

Birlikten kuvvet doğar.(STA-280)

Guş agaca bir gonar. (209)

(Kuş ağaca bir defa konar.)

Bir aldanan bir daha aldanmaz.(STA-16)

Guş bar etini - iymeli, guş bar - et bermeli. (209)

Kuş var eti yenir, kuş var et yedirirler.(STA-336)

Guş burunsız dogmaz, çaga - rısgalsız. (209)

(Kuş gagasız, çocuk rızksız doğmaz.)

Allah kulunu kısmeti ile yaratır.(STA-265)

Guş ganatından kirey islemez. (140, 209, 383)

Kuş kanadına kira istemez.(STA-336)

Guş özi için çapar, tazı - eyesi için. (209)

(Kuş kendisi için, tazı sahibi için koşar.)

Köpek köyü için değil, kendi için havlar.(STA-333)

Guşuñı alanda sal. (209)

(Kuşunu meydanda sal.)

Vaktine göre söz söylemeli.(STA-163)

Gücük üyrmäni enesinden öwrener. (211)

(Enik ürümeyi anasından öğrenir.)

İt ürüdüğü zaman anası gibi ürür.(STA-365)

Güle qast edip degen kül bolar. (212)

(Güle kast ederek dokunan kül olur.)

Başkasına fenalık eden kendine etmiş olur. (STA-165)

Gülme goñşına - geler başına. (180)

Gülme komşuna, gelir başına. (AS-247/1043)

Gülüñ biten yerinde gadırı yoq. (212)

(Gülün yetiştiği yerde kıymeti yok.)

Altının kıymeti azlığındadır. (STA-329)

Gülüñ mivesi bolmaz. (212)

(Gülün meyvesi olmaz.)

Her ağacın meyvesi olmaz. (STA-119)

Günüm için günümüñ oğlanını allalayarın. (215, 216)

(Hayatım için günümün oğlanını uyutuyorum.)

İşimin hatırı için Moltanı 'ya (ateşe tapanların hükümdarı) "dayı" diyorum. (STA-140)

Gürrüñ süyci, samança yoq güyci. (219)

(Sohbet tatlı, saman kadar yok gücü.)

Boş laflakardı/söz karın doyurmaz. (STA-281)

Güyci yetmez göre galar. (212)

(Gücü yetmeyen bakakalır.)

Eşeğe gücü yetmeyen/yetmez, semerini döver. (STA-308)

Hasaph dost uzaq gider. (705)

(Düşünceli dost uzağa gider.)

Dost ya ikidir, ya üç, ondan sonrası hiç. (STA-80)

Hatarda ner bolsa, yük yerde galmaz. (339,706)

(Sırada deve olsa, yük yerde kalmaz.)

Beygirin iyisi yolu kısaltır. (STA-374)

Hayır işi cäht tut. (318)

(Hayırlı işi sıkı tut.)

Hayır işi uzat, şerre dönsün; şer işi uzat hayra dönsün. (BAAD-I/133)

Hemedan daş bolsa kádi yaqın. (240)

(Hemedan uzaksa bal kabağı yakın.)

Halep ordaysa arşın burda.

Hem hoz gerek, hem hozuñ mürrügi. (456, 715)

(Hem ağacı gerek hem ağacın meyvesi.)

Hem karnın doysun, hem çörek bütün kalsın. (STA-313)

Hemme yerde horaziñ sesi bir. (710)

(Her yerde horozun sesi aynıdır.)

Her yerde okka (okka her yerde) dört yüz dirhem. (AS-260/1158)

Hemsayañ kör bolsa, gözüñi gıparaq. (398)

(Komşun kör ise gözünü kırp.)

Körler arasında sen de gözünü yum. (STA-334)

Heñini bilseñ "Mürzeweli" hem bir aydım. (711)

(Çalmayı (notaları) bilersen, "Mirzaveli" de bir şarkı.)

Nefesin elverirse borazancıbaşı ol nefesine güvenen borazancıbaşı olur. (STA-40)

Her gülün bir ısı bar. (212)

(Her gülün bir kokusu var.)

Her çiçeğin bir kokusu var. (STA-313)

Her işin hayrı yağşıdır, toyun gelşigi bağşıdır. (163, 695)

(Her işin hayrı güzeldir, düğünü güzelleştiren bahşıdır.)

Her kimiñki özüne - gül görünür gözüne. (212)

(Herkesinki kendine, gül görünür gözüne.)

Herkese kendi adeti hoş gelir. (STA-313)

Her molla öz bilenini ogar, her guş öz dilinde sayrar. (447)

(Her hoca bildiğini okur, her kuş kendi dilinde öter.)

Her yiğidin bir yoğurt yiyişi vardır. (AS-260/1159)

Her yurduñ tilkisini öz tazısı bilen avlarlar. (629)

(Her yurdun tilkisini kendi tazısıyla avlarlar.)

Yerli tavşanı yerli tazıya avlatırlar. (BAAD-II/89)

Hezzet etseñ eşege, hızzın urar duşaga. (273)

(İzzet edersen eşege, hoplar vurur kösteğe.)

Öge öge öküz ettiler, boynuzunu dokuz ettiler. (BAAD-I/370)

Hiçden giç yağşı. (713)

(Hiçten geç iyidir.)

Geç olsun da güç olmasın. (AS-239/986)

Hoşun atası ölmündür. (719)

(Olur'un, iyi'nin atası ölmemiştir.)

İyilik zayi olmaz. (STA-320)

İhlas bilen aglasañ, soqur gözden yaş çıkar. (602, 759, 788)

(İhlasla ağlarsan, kör gözden yaş gelir.)

Öz ağlamayınca göz yaşarmaz. (STA-308)

İqrarı yogun - imanı yoq. (337)

(İkrarı yokun, imanı yok.)

İnsafi olmayanın imanı da olmaz. (STA-317)

İnsan soraşa-soraşa, haywan ısgaşa-ısgaşa. (785, 787)

(Haywan ısgaşa-ısgaşa, insan soraşa-soraşa.) (694)

(İnsan konuşa konuşa, hayvan koklaşa koklaşa.)

İnsan söyleşe söyleşe (konuşa konuşa), hayvan koklaşa koklaşa. (AS-271/1232)

İki adam bir adamın tañrısı. (333)

(İki insan bir insanın tanrısı.)

İki kişi dinden çıkarsa/olursa bir kişi candan çıkar. (STA-316)

İki at depişer, arasında eşek öler. (47, 333, 503, 822)

(İki at tepişir, aralarında eşek ölür.)

Atlar tepişir arada eşekler ezilir.(AS-147/342)

İki ayaqlı, iki günde. (62, 333)

(İki ayaklı, iki günde.)

İki eğriden bir doğru çıkmaz.(STA-316)

İki goçun kellesi bir gazanda gaynamaz.(183,333)

(İki koçun kellesi aynı kazanda kaynamaz.)

İki baş bir kazanda kaynamaz.(AS-266/1195)

İki göç - bir talañ. (199)

(İki göç, bir yağma.)

İki kişi dinden çıkarsa/olursa bir kişi candan çıkar.(STA-316)

İki sıçan birikse, yolbarsın guyrugını kerter. (626)

(İki sıçan bir araya gelince kaplanın kuyruğunu kemirir.)

İki fındık bir olsa bir kozun başını yarar.(STA-316)

İki yağın uruşsa, özgelere iym bolar. (500)

(İki düşman savaşsa, başkalarına yem olur.)

İki it boğuşursa yolcunun işi rast gider.(BAAD-I/141)

İkiyüzlünün yüzi gurasın. (334)

(İki yüzlünün yüzü kurusun.)

İl ağlaq bolsa, doñuz depä çıkar. (18, 265, 335)

(İl dağılırsa domuz tepeye çıkar.)

Nerde birlik, orda dirlik. (STA-280)

İl agzı keramat. (335)

(İl ağzı kerametlidir.)

Halkın sesi, Hakk'ın sesi.(STA-311)

İl agzın yığıp bolmaz, çelek agzın bogup. (21,335)

İl agzını yığıp bolmaz, çelek agzını bogup. (102)

(Elin ağzını kapatmak, fiçının ağzını boğmak olmaz.)

Elin ağzı torba değıl ki (çekip) büzesin.(AS-222/873)

İl bilen gelen gelen - toy-da bayram. (335)

(Elle gelen düğün bayram.)

El ile gelen düğün, bayram(-dır).(AS-221/872)

İlçä ölüm yoq. (337)

(Elçiye ölüm yok.)

Elçiye zeval olmaz.(AS-218/853)

İlim-günüm bolmasa, Ayım-Günüm dogmasın. (335)

(İlim günüm olmazsa, ayım, güneşim doğmasın.)

Kişinin vatani imanıdır.(STA-365)

İl oñlasa, atını soy. (56, 335, 602)

(İl uygun görürse atını kes.)

Halkın sesi, Hakk'ın sesidir.(STA-311)

İr turan işinden dınar. (342)

(Erken kalkan işini bitirir.)

Erken kalktım işime, şeker kattım aşıma. (AS-227/910)

İşaniñ işi tükenmez, dağın - daşı. (347)

(Hocanın işi, dağın taşı bitmez.)

Hoca okuttuğu kadar, çoban güttüğü kadar. (BAAD-I/139)

İşlän ölmez, iglän öler. (330)

(Çalışan ölmez, hastalanan ölür.)

Arayan bulur, inleyen ölür. (STA-346)

İşlemedik - dişlemez. (258, 348)

(Çalışmayan yiyemez.)

İşlemezsen dişlemezsin. (STA-319)

İşsiz geler, işleyaniñ işini galdır. (348)

(İşsiz gelir, çalışanın işini bozar.)

Tembele iş buyur, seni işinden alakoysun. (Denizli Ağzı).

İt gara görmese üyrmez. (344)

(Köpek karaltı görmese ürümez.)

İhtiyar köpek boşuna havlamaz. (STA-316)

İt gedaydan gorkar, geday hem itden. (159, 344)

(İt dilenciden, dilenci de itten korkar.)

İt taştan, bacı kardaştan korkar. (BAAD-II/59)

İt geldi - gut geldi. (209)

(İt geldi, baht geldi.)

İt geldi, kuyruğunu da getirdi. (BAAD-I/337)

İt guyrugundan garrar, eşek yalından. (344)

(Köpek kuyruğundan, eşek yeminden yaşlanır.)

Demir nemden, insan gamdan çürür. (STA-154)

İtiñ boynuna göwher daqsañ, it hem aglar, göwher hem. (344)

(Köpeğin boynuna mücevher taksan, köpek de ağlar, mücevher de.)

Eşek hoşaftan ne anlar? (Suyunu içer tanesini bırakır.) (STA-301)

Domuz ne bilir cevherin kıymetini. (STA-52)

İt üyrer, kerven geçer. (169, 377, 682)

İt ürür, kervan yürür. (AS-276/1271)

İt yassanan incalmaz. (344)

(Kötüye dayanan rahat etmez.)

Akıllı düşmandan korkma, deli dosttan kork. (STA-294)

İt yüwrügin tilki söymez, gamlı kişi gülki söymez. (344, 352)

(Köpeğin iyi koşanını tilki sevmez, kederli kişi gülmeyi sevmez.)

Yörük tazıyı tilki sevmez. (BAAD-II/91)

İyip doymadıq yalap doymaz. (333, 842)

(Yediği halde doymayan yalayarak hiç doymaz.)

Yemeyle doymayan, yalamayla doymaz. (BAAD-II/89)

Keliñ iñ yuwaşı köprüniñ aşığında oturıp mal ürküzer. (686)

(Kelin en akıllısı köprüniñ altında oturup mal ürkütür.)

Ker eşidenini biler, kör-tutanını. (398)

(Sağır işittiğini, kör tuttuğunu bilir.)

Kör görmemez sezer; sağır işitmez uydurur. (STA-333)

Kerri goyun giç ürker. (378)

(Sağır koyun geç ürker.)

Sağır ile söyleşmek güçtür. (STA-350)

Kim gayqını söyler, kim - küykini. (132, 402)

(Kimi kaykılanı, kimi eğilip kamburlaşanı sever.)

Gönül kimi severse güzel odur. (AS-244/1018)

Kireysiz kilim qaqılmaz, ocaqsız öye baqılmaz. (382, 500)

Kireysiz kilim qaqılmaz. (383)

(Kirasız kilim silkilmez, ocaksız eve bakılmaz.)

Düşenin dostu olmaz. (Hele bir yol düş de gör.) (STA-296)

Kiri kir açar, kinäni-söz. (383)

(Kiri kir, kini söz açar.)

Laf lafi açar, laf da torbayı/kutuyu açar. (STA-337)

Kişä geñeş, öz bileniñden galma. (385)

(Birine danış, kendi bildiğinden vazgeçme.)

Bilire danış, bildiğini işle. (STA-279)

Kişmiş iyseñ, çöpü bar. (385, 754)

(Kuru üzüm yesen, çöpü var.)

Üzüm çöpsüz olmaz. (STA-365)

Köp sözüñ azı yağsı, az sözüñ-uzı. (606)

(Çok sözün azı iyi, az sözün güzeli.)

Lakırdının kısı, sözün temsili. (STA-356)

Köp yortan bir tayar. (302)

(Çok koşan bir kayar. (düşer.))

Çok koşan çabuk (çok, tez) yorulur. (AS-193/671)

Kör hasasın bir aldır. (398,704)

(Kör bastonunu bir (defa) çaldırır.)

Adam adamı bir kere/defa aldatır/sınar. (AS-111/68)

Körüñ bar bileni iki gözi. (398)

(Körün var bildiği iki gözü.)

(Körün istediği bir göz iki/ikisi olursa ne söz. (STA-334)

Kötek güyçli bolsa, yüñ gazık yere gider. (131, 356, 399)

(Zorlama güçlü olursa, yüñ kazık bile yere girer.)

Zor yağın olunca toy düğün olur. (Kayseri Ağzı)

Kütek pıçaq el keser. (554)

(Kör bıçak el keser.)

Kör (kesmez) bıçak ele (yavuz), iş bilmeyen avrat dile (yavuz).(AS-304/1481)

Qırq gısım da gımasañ, bir gısmıda gısdırmaz. (406)

(Kırk avuç da sıkıştırmazsan, tek avuçta sıkıştırmaz.)

Beş kuruşun varsa beş yere düğümle.(STA-231)

Qırq gulaniñ içinde bir agsağı bildirmez. (20, 406)

(Kırk yaban eşeği içindeki bir aksağı bildirmez.)

Baş yarılır börk/fes içinde, kol kırılır yen içinde.(STA-331)

Mal eyesine çekmese, şumluq. (426, 743)

(Mal sahibine benzemezse, uğursuzluk.)

At sahibine (ağasına, biniciye) göre eşer, kişner.(AS-147/347)

Mal eyesiniñ gözünden suw içer. (426, 793)

(Mal sahibinin gözünden su içer.)

At sahibine (ağasına, biniciye) göre eşer, kişner.(AS-147/347)

Maslahatlı biçilen don gısqa bolmaz. (100, 264, 431)

(Fikir danışarak kesilen elbise kısa olmaz.)

Danışan dağı aşmış, danışmayan(-ın) düz ovayı şaşmış.(AS-197/694)

Maşgala tüketmez, başgala tükeder. (432)

(Aile tüketmez, başkaları tüketir.)

Yemeyenin malını yerler (demine hu çekerler)(üstüne bir bardak su içerler).(AS-381-2026)

Merde yalbarsañ peseler, namarda yalbarsañ eseler. (439, 819, 843)

(Merde yalvarırsan alçalır, nâmerde yalvarırsan böbürlenir.)

Bizim tavuk bir yumurta yumurtlar, yedi mahalle duyar; elin kırsrağı küheylan doğurur, hiç sesi çıkmaz.(STA-156)

Mert özünden görer, namart-yoldaşından. (439, 465)

(Mert kendinden, nâmert yoldaşından görür.)

"Herkesi nasıl bilirsin?" "Kendin gibi/kalbince."(STA-327)

Mıhmanı atar, başını gutar. (57)

(Misafiri yola sal, başını kurtar.)

Azıcık aşım, kaygısız başım.(STA-273)

Mıhmanıñ önünde aş goy, iki elini boş goy. (459)

(Misafirin önüne yemek koy, iki elini boş koy.)

Misafir on kismetle gelir, birini yer, dokuzunu bırakır.(STA-341)

Mıhman mıhmanı gısganar, öy eyesi-ikisini hem. (459)

(Misafir, misafiri kıskanır, ev sahibi ikisini de.)

Misafir misafiri (dilenci dilenciği) istemez (sevmez), ev sahibi ikisini de.(AS-319/1595)

Mıhman sorap iymez. (459)

(Misafir sorarak yemez.)

Misafir kismetle ile gelir.(STA-341)

Mirasdan yumrug yetse-de hağını al. (696)

(Miras kalan yumruk da olsa, hakkını al.)

Ölüm hak, miras helâl.(AS-331-1675)

Mollada berim bolmaz, sopuda-şerim. (447, 603)

(Hocada yardım, sofuda utanma olmaz.)

Hocanın bir eli almaya, bir eli yemeye.(STA-315)

Mollada berim bolmaz, yabıda - gerim. (89, 166, 447)

(Hocada verim olmaz; yük hayvanında çabukluk olmaz.)

*Yılanın ayağını, karıncanın gözünü, molların ekmeğini kimse
görmez.(STA-341)*

Molası köp bolsa, toglusu harama çıkar. (702, 447)

(Hocası çok olursa, kuzusu ziyan olur.)

Horoz çok olan yerde sabah geç olur.(STA-315)

Mürzeveliñ atı “yeser”, gamçılasañ, gayra basar. (133)

(Mirzaveli'nin atı “kurnaz”, kamçılasan geri basar.)

*Anası kurnaz/usta yufka yapar, oğlu tetik/çocuk usta çift (çift)
kapar.(STA-166)*

Müsürde şa bolandan, Kenganda geda bol. (159)

(Mısır'da şah olmaktansa, Ken'an'da dilenci ol.)

Namarda zar bolandan, gara derya garq bol. (320, 465)

(Namerde yalvarmaktansa, kara deryada boğul.)

Geçme nâmert köprüsünden ko aparsın su seni.(STA-342)

Namart aş üstünde arlar. (51, 465)

(Nâmert sofrada başında palavra atar.)

*Tilki: “Seher uykusuyla ikinci güneşi olmasa, ben de ekincilik yapardım”
demiş.(BAAD-I/195)*

Nanını ayan aşa yeter, donunu ayan - toya. (62)

(Ekmeğinden tasarruf eden yemeğe, elbisesinden tasarruf eden düğüne
yetiştir.)

Ekmeğini katığına denk eden muhtaç olmaz.(STA-231)

Nanı tamdır gızanda yap. (851)

(Ekmeği tandır ısındığında pişir.)

Terazi var, tartı var, her şeyin bir vakti var.(STA-252)

Nâme ekseñ şanı orarsıñ. (475)

(Ne ekersen, onu biçersin.)

*Ne ekersen onu biçersin (Herkes ektiğini biçer), (Eken biçer, konan
göçer).(AS-322/1616)*

Ne hamır, ne petir, ne toya yarar, ne yasa. (700)

(Ne hamur, ne ekmek, ne düğüne yarar, ne yasa.)

Ne kokar ne buluşır. (STA-342)

Odı gozgasañ, öçer, goñşuñı gozgasan, göçer. (176, 199, 509)

(Odı gorcasañ, öçer, goñşını gozgasañ, göçer. (181,493)

(Ateşi karıştırırsan söner, komşunu huzursuz edersen göçer.)

Odı özüne bas, ötmese-kesekä. (493)

(Ateşi kendine bas, yakmazsa toprağa bas.)

Önce iğneyi kendine batır, sonra çuvaldızı ele. (STA-316)

Oduñı yığana yagdır, malı gazanana bagdır. (481)

(Oduñu toplayana yaktır, malı kazanana baktır.)

Sezar'ın hakkını Sezar'a vermeli. (STA-310)

Oğlan howlugar, tut waqtında bişer. (101, 480, 714, 661)

(Oğlan acele eder, dut vaktinde olgunlaşır.)

Her şey vakit ile olur, horoz bile vaktinde öter. (STA-365)

Oğlan ulumsırar, nadan bilimsirär. (480)

(Oğlan kibirlenir, cahil ukalalık eder.)

Abdal ata binince bey oldum sanır, şalgam aşa girince yağ oldum sanır. (STA-156)

Oğrı hem özüne osar, orramısı hem. (480)

(Hırsız da soyuna çeker, ahlâksız da.)

Soydur çeker, huydur geçer. (STA-355)

Oğrılık eden uyalmaz, üstüne gelen uyalar. (681, 480)

(Hırsızlık eden utanmaz, üstüne gelen utanır.)

Arsız güçlü olunca haklı suçlu olur. (STA-356)

Oqan ozar, oqamadıq tozar. (484)

(Okuyan öne geçer, okumayan eskir.)

İşleyen demir pas tutmaz. (STA-319)

Oraqdan soñ hoşa. (719)

(Oraktan sonrası dökülen başak.)

Bal tutan parmağını yalar. (STA-275)

Ot bolmadıq yerde tüsse bolmaz. (666, 493)

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. (AS-145/329)

Owal aşık köyer, soñra-magsuğı. (423, 603)

(Önce âşık, sonra maşuk yanar.)

Önce can, sonra canan.

Oynap ekseñ, boynap biter. (99,104)

(Oynayıp ekersen, boylanıp büyür.)

Oyun bir, maza iki. (496, 423)

(Oyun bir, keyfi iki.)

Ökde ökdäni görende, ayagı tibirdär. (502, 648)

(Güçlü güçlüyü görünce, dizleri titrer.)

İt itin dişinden korkar. (STA-332)

Öli arslandan diri sıçan yagsıdır. (503)

(Ölü arslandan diri sıçan hayırlıdır.)

- Sağ tilki, ölmüş aslandan iyidir. (STA-269)*
- Öli ayatdan doymaz, diri - hezzetden. (62, 503)**
(Ölü ayete, diri izzete doymaz.)
- Ölü diriden, diri de Allah'tan ister. (BAAD-II/77)*
- Ölme eşeğim yaz gelir, yorunca biter. (503)**
(Ölme eşeğim ölme yaz gelir de yonca biter.)
- Ölme eşeğim ölme; yaz gelecek, yonca bitecek. (STA-345)*
- Öl tezek, guri tezek, özüñe-de gelir gezek. (208)**
(Yaş tezek, kuru tezek, kendine de gelir sıra.)
- Pirasa para ile, her şey sıra ile. (BAAD-I/182)*
- Öñ degen yumruğın täsiri artıq. (505)**
(İlk değen yumruğun tesiri fazla.)
- İlk atılan taş irak gider. (BAAD-I/142)*
- Öñ gelen orun alar. (505)**
(Önce gelen yer bulur.)
- Erken kalkan yol alır, er evlenen döl alır. (STA-300)*
- Öñüm gelenden soñun gelsin. (505)**
(Gençlikte olacağına yaşlılıkta olsun.)
- Allah sağ eli/gözü sol ele/göze muhtaç etmesin. (STA-341)*
- Öte gitseñ ökünersiñ. (508)**
(Fazla ileri gidersen pişman olursun.)
- Ne ileri koş, ne geride kal. (STA-316)*
- Öwrenen gılıq örkleseñ-de durmaz. (497)**
Alışmış kudurmuştan beterdir. (AS-127/192)
- Öwrenişen yağı uruşmaga yağsı. (497)**
(Tanıdık düşman savaşmak için iyidir.)
- Aşikâr düşman gizli dosttan yeğdir. (STA-297)*
- Öz arrığını har eden kişi arrığına zar bolar. (320)**
(Kendi güçsüzünü horlayan kişi güçsüzüne muhtaç olur.)
- İşine hor bakan / Sanatını hor gören boynuna torba takar. (STA-315)*
- Öz elim, öz yagam. (499)**
(Kendi elim, kendi yakam.)
- Kendim ettim, kendim buldum. (STA-327)*
- Öz gadırın bilmedik, il gadırın nábilsin. (335, 499)**
(Kendi kıymetini bilmeyen, il kıymetini ne bilsin.)
- Kendi başını bağlayamayan gelin başı bağlayamaz. (STA-327)*
- Özge düşmanıñ bolmasa, babadaşın yogmudı. (500)**
(Başka düşmanın yoksa, kardeşinde mi yok.)
- Kazanırsan dost kazan, düşmanı anan da doğurur. (STA-297)*
- Özi eden ökünmez. (502, 499)**
Kendi düşen ağlamaz. (AS-292/1396)

Özüni övenin tanapı çüyrük. (497)

(Kendini övenin ipi çürük.)

*Övüngen adam en sonra önüne bakar.(STA-347)***Özüñden aşağı gör-de, şükür et, özüñden yokarını gör-de, pikir et. (298)**

(Kendinden aşağısını gör de şükret, kendinden yukarısını gör de düşün.)

*Kendinden aşağı bak da hâline şükret.(STA-358)***Özüñi özüñ övme, seni halq övsün. (497)**

(Kendi kendini övme, seni halk övsün.)

*Kendi işini gör, elin aferinini al.(BAAD-II/65)***Özüñi süyt bilgin, dostuñı-gaymaq. (499)**

(Kendini süt, dostunu kaymak bil.)

*Dostunu kaymak, kendini süt say.(Denizli Ağzı)***Parh bilmeze yarma-da bir, köce-de. (854, 394, 520)**

(Farkını anlamayana yarma da bir bulamaç da.)

*Eşek hoşaftan ne anlar? (AS-231/939)***Pâl azman, başa bela gelmez. (86, 555)**

(Niyet bozulmadan, başa belâ gelmez.)

*Ateş olmayan yerden duman çıkmaz.(STA-270)***Pâli azan tilki hinine baqıp üyrer. (555)**

(Niyeti bozulan tilki inine bakıp bağırır.)

*Eceli gelen köpek cami duvarına siğeri/işer.(STA-333)***Peydasız perişdeden aşna döw yağşı. (60, 525, 528)**

(Faydasız ferişteden tanıdık dev iyidir.)

*Faydasız hısumdan faydalı hasım yeğdir. (STA-303)***Pıçaq öz qınını kesmez. (226)***Bıçak kendi kınını kesmez.(STA-279)***Pılan yerde baqır bar, barsañ, baqır-da yoq, taqır-da. (552)***Fılan yerde kazan var diyorlar, (oraya) varsan bakraç da**bulunmaz.(STA-42)***Pışığın ölümü, sıçana toy. (626)**

(Kedinin ölümü, fareye düğündür.)

*Eşeğin ölümü köpeğe düğündür. (STA-296)***Pışığın yıldamlığı samanhana çenli. (362, 536)**

(Kedinin hızlılığı samanlığa kadar.)

*Kedinin gideceği samanlığa kadar. (AS-290/1378)***Pis pisi tapar, suw-pesi. (534)**

(Kötü kötüyü, su alçağı bulur.)

*Kör körü arar, su çukuru. (STA-356)***Pul boldı - kül boldı. (549)**

(Pul oldu, kül oldu.)

Pulla bazar, pulsuza mazar. (550)

(Paralıya pazar, parasıza mezar.)

Paran varsa cümle alem kulun, paran yoksa tımarhane yolun. (STA-347)

Pulsuz bazara barandan, kepensiz göre giren yağşı. (550)

(Parasız pazara gitmektense, kefensiz mezara girmek daha iyidir.)

Var mı pulun, herkes kulun; yok mu pulun, dardır yolun. (STA-349)

Sabır düybi sap altın. (569)

(Sabrın temeli saf altın.)

Sabır acıdır, amma sonu sarı altın. (STA-350)

Sağlık bolsa, beglik bolar. (83,570)

(Sağlık olursa, beğlik olur.)

Her işin başı sağlık. (STA-350)

Sag sağınmıça dâli oğlunu iki öyâr. (569)

Akıllı düşününceye kadar deli oğlunu everir/ evlendirir. (STA-263)

Saqawıñ soñuna seret. (574)

(Kekemeyi sonuna kadar dinle.)

İki dinle /Bin işit, bir söyle. (STA-292)

Saqła samanı, gelir zamanı. (575)

Sakla samanı, gelir zamanı. (AS-342/1747)

Sayaq yörme, tayaq bar, şindiden dâl, bayaq bar. (82, 771)

(İhtimal üzre yürüme, dayak var; şimdiden değil, önceden var.)

Düşüne düşünme görmeli işi, sonra pişman olmamalı kişi. (STA-219)

Sayanı ekmedik salqında yatmaz. (577)

(Ağaç yetiştirmeyen gölgede yatamaz.)

Çiğnemedek ekmek yenmez. (STA-298)

Serçe semrâp, batman çıkmaz. (77)

(Serçe semirse de, terazi kıpırdamaz.)

Boş laf /lakırdı/söz karın doyurmaz. (STA-337)

Seresap gep daşa gala, biseresap gep başa bela. (79, 86, 99)

(İhtiyatlı söz dışa kale, ihtiyatsız söz başa belâ.)

Söz var bitirir; söz var baş yitirir. (STA-356)

Seylem bir seyil, sergezdançılıq hem bir seyil. (588)

(Gezinti de bir gezinti, başıboşluk da bir gezinti.)

Avare gezmekten aylak işlemek yeğdir. (STA-272)

Sıgırıñ şahına ursañ, endamı sızlar. (621)

(Sığırın boynuzuna vursan, bütün vücudu sızlar.)

İnsanın neresi ağırırsa, orası bağırir. (BAAD-I/143)

Sılasam-pirim, sılamasam-birim. (621)

(Hürmet edersem pirim, hürmet etmezsem birim.)

Sıñek hem öl yere gonar. (598)

(Sinek de nemli yere konar.)

Bal olan yerde sinek de olur.(STA-354)

Soñqı puşman - öte duşman. (273)

(Sonrası pişmanlık, ötesi düşmanlık.)

Son pişmanlık fayda/akça etmez. (STA-354)

Soñqı tükürük saqqal ezmez. (575, 664)

(Son tükürük sakal ıslatmaz.)

Son pişmanlık fayda etmez.(STA-354)

Soñunu sayan batır bolmaz. (603)

(Sonunu düşünen bahadır olmaz.)

Sonunu sayan yiğit, yiğit değildir. (BAAD-I/188)

Sopı soğan iyemez, tapsa - gabıgını hem goymaz. (128, 603)

(Sofu soğan yemez, bulunca kabuğunu da bırakmaz.)

Sofu soğan yemez, bulsa kabuğunu komaz. (STA-354)

Sorap berenden, urup ber. (90, 604, 676)

(Sorup vereceğine, vurup ver.)

Sorup verinceye kadar vurup ver. (STA-355)

Sölite suwda belli. (608)

(Beceriksiz suda bellidir.)

Her er kişi işi ile ölçülür. (STA-319)

Söwüş iyseñ, çebiş iy, maza berer dişiñe. (606)

(Kesip yersen oğlak ye, tat verir dişine.)

Ağacın yemişini ye, kabuğunu soyma. (STA-370)

Söydüren-de dil, köydüren-de dil. (394, 607)

(Sevdiren de dil, yakan da dil.)

Dil var bal getirir, dil var belâ. (STA-292)

Söyenişen yıqılmaz. (361, 606)

(Yardımlaşan yıkılmaz.)

Birlikten kuvvet doğar.(STA-280)

Suw aqar, daş galar. (611)

(Su akar, taş kalır.)

Dert gider, amma yeri boş kalmaz. (STA-291)

Suw getiren hem bir, küyze döwen hem. (167, 266, 402, 611)

(Su getiren de bir, testi döwen de.)

İyilik bilmeyen katında su getiren ile su kabı kıran bir.(STA-356)

Suw görmän, tamman çıgarma. (611)

(Suyu görmeden şalvar çıkarma.)

Dereyi görmeden paçaları sıvama. (STA-290)

Suw küyze suwda sınar. (402)

Su testisi su yolunda kırılır.(STA-356)

Sürü agsagını gizler. (20)

(Sürü aksağını gizler.)

Baş yarılır börk/fes içinde, kol kırılır yen içinde. (STA-113)

Sürüden ayrılan goynı gurt gapar. (207)

Sürüden ayrılanı (ayrılan koyunu, kuzuyu) kurt kapar. (AS-352/1839)

Süyci-süyci yimäniñ acı-acı gäkiligi bolar. (232)

Tatlı tatlı yemenin acı acı geğirmesi olur. (AS-360/1884)

Süyde siñe seretseñ, gan görner. (598)

(Süte dikkatle bakarsan, kan görünür.)

Her güzelin bir kusuru vardır. (STA-313)

Süytdə agzı bişen, suwı üflep içer. (21, 101, 616)

Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer. (STA-357)

Şah suwsuz bolmaz - palaw bugsuz. (765)

(Şalı³¹ susuz, pilav buğusuz olmaz.)

Gül dikensiz, yâr engelsiz olmaz. (STA-308)

Şägirt ussatdan ozdurmasa, kâr yiter. (77)

(Öğrenci hocasını geçmezse kârı olmaz.)

Boynuz kulaktan sonra çıkar, ama kulağı geçer. (STA-281)

Şu günki serçe düynki serçä cik-cik öwreder. (774)

Bir yılki serçe bildirki/geçen yılki serçeye cik cik öğretir. (STA-188)

Tagan ayağı üç bolar, biri-birine güyç bolar, biri sinsa hiç bolar. (61)

(Sacayak ayağı üç olur, birbirine güç olur, biri kırılırsa hiç olur.)

Tanamadıq - silamaz. (621)

(Tanımayan hürmet etmez.)

Büyüğünü tanımayan Allah'ını da tanımaz. (STA-359)

Tapan - begener, tanan - alar. (636)

(Bulan sevindir, tanıyan alır.)

Täze küyzeñ, suwı sowuq. (668)

Yeni testinin suyu soğuk olur. (STA-371)

Telbä araba döwülse odun, öküz ölse et. (502)

(Deli için araba bozulsa odun, öküz ölse et olur.)

Taş ne kadar ıslanırsa, deli o kadar uslanır. (STA-290)

Tig yarası biter, söz yarası bitmez. (99, 606)

Kılıç yarası gider, dil yarası gitmez. (STA-328)

Tilkiniñ müñde bir sapalagı bar, iñ gowusı görünmezlik. (583)

Tilkiniñ müñ-de bir sapalagı, iñ gowusı-görünmezlik. (649)

(Tilkinin bin de bir hilesinin, en iyisi görünmemek.)

Yiğitlik dokuzdur; sekizi kaçmaktır biri hiç görünmemek. (STA-373)

Tohum al-da yere bar, gögermese, maña gel. (188)

(Tohum al da toprağa var, göğermese, bana gel.)

Toqay ota, at gazan. (493, 653)

³¹ Şalı: Pirincin tarladaki ilk, yeşil hâli.

(Orman yak, ad kazan.)

Tomus depesi gaynamadığıñ, gış gazanı gaynamaz. (130, 231, 248)

Ağustosta beyni kaynayanın, zemheride kazanı kaynar. (STA-262)

Toya garramaq yoq. (151)

(Düğüne yaşlanmak olmaz.)

Yoruluncaya kadar ara, ölünceye kadar geçin. (STA-101)

Tükenmez hazınam bolandan, uyalmaz yüzüm bolsun. (681, 693)

(Tükenmez hazinem olacağına, utanmaz yüzüm olsun.)

Bitmez malın olacağına, utanmaz yüzün olsun. (Denizli Ağzı)

Uçgundan ot dörer. (493)

(Kıvılcımdan ateş çıkar.)

Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. (STA-270)

Ulı başlar, kiçi işlär. (348)

(Büyük insanlar küçük iş yapar.)

Burnu büyük olanın akli küçük olur. (STA-283)

Ulnıñ diyenini etmedik uqlar. (669, 674)

Ulu sözü dinlemeyen uluya kalır. (STA-363)

Urşuñ geñeşi yoq. (677)

(Savaşın danışması olmaz.)

Kavga ile sofraya teklif olmaz. (STA-151)

Uruş, söğüş emma yaraşığa (garaşığa) yer bırak. (606, 677, 854)

(Vuruş, söğüş ama barışa yer bırak.)

Ussa, muzdunu ber-de gıssa. (451)

(Usta, ücretini ver de acele et.)

Ustanın çekici bin altına. (BAAD-II/85)

Utulan yeñsesini gaşar. (158, 292)

(Yenilen ensesini kaşır.)

Uzadandan yoldaş bolmaz. (300)

(Oyalayandan yoldaş olmaz.)

Aldatayım diyen aldanır. (STA-265)

Uzınıñ aqlı giç geler. (671)

(Uzunun akli geç gelir.)

Boynu uzun beyni boş, tut kulağından çifte koş. (STA-364)

“Yagşı görür” diyip, barıberme, “berür-ow” diyip, alıberme. (74)

(“İyi davranıyor” deyip (sık sık) gitme; “veriyor ya” deyip (verdiğini hep) alma.)

Çok muhabbet tez ayrılık getirir. (STA-287)

Yagşı kişi aş üstüne. (385)

(İyi insan sofrada başında belli olur.)

Yagşılığa yagşılıq - her kişiniñ işidir, yamanlığa yagşılıq - är kişiniñ işidir. (846, 826)

İyiliğe iyilik her kişinin kârı, kötülüğe iyilik er kişinin kârı, (Kötülük her kişinin kârı, iyilik er kişinin kârı) (AS-277/1277)

Yagşını görmek hem cennet. (309)

(İyi görmek de cennet.)

Yagşı niyet - yarım döwlet. (470)

(İyi niyet, yarı devlet.)

Niyet hayır, akıbet hayır. (STA-343)

Yagşı yigit il aybını açmaz. (835)

(İyi yigit ilin ayıbını ortaya çıkarmaz.)

Kimsenin aybını söyleme, yerin kulağı var. (STA-202)

Yaqma, bişersin; gazma, düşersin. (101, 131, 841)

(Yakma, yanarsın; kazma, düşersin.)

Kazdığın kuyuya kendin düşersin. (STA-326)

El için kuyu kazan kendi düşer içine. (STA-299)

Yalançı yarımaz, oğrı baymaz. (843, 480)

(Yalançı tat vermez, hırsız sefa sürmez.)

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar. (STA-367)

Yalan sözleseñ, tutularsın, düz sözleseñ, gutularsın. (209, 842)

(Yalan söylersen tutuklanırsın, doğru söylersen kurtulursun.)

Yalancının mumu yatsıya kadar yanar. (AS-375/1985)

Perşembe günü yalan söyleyenin cuma günü yüzü kara çıkar. (STA-367)

Sen doğru ol, eğri belâsını bulur. (STA-293)

Yaltanan yal tapmaz, tapsa-da bol tapmaz. (842,845)

(Yaltaklanan yal bulmaz, bulsa da bol bulmaz.)

Yaman dil il bozar, yaman ayaq - yol. (103)

(Kötü dil il, kötü ayak yol bozar.)

Kötü söz insanı dinden çıkarır, kötü arkadaş insanı yoldan çıkarır.

(Denizli Ağzı)

Yamanı görmedik - yagşa nırh bermez. (473)

(Kötüyü görmeyen iyiye değer vermez.)

Kötü/Fena gelmeyince iyinin kadri bilinmez. (STA-320)

Yandagı bassañ, küde bolar, bedeni bassañ - pide. (75, 402)

(Dikenli gülü bassan demet (yığın), bedeni bassan pide olur.)

Yandagı yayatma, bahılı baynatma. (79)

(Dikenli hür yaşatma, kıskanca keyif sürdürme.)

Çalıda gül bitmez, cahile söz yetmez. (STA-585)

Yarım güne yarış yoq. (856)

(Yarım güne yarış yok.)

Yarımdan ayrılan yedi yıl ağlar, yurdundan ayrılan ölinçä ağlar. (852)

Sevdiğinden ayrılan yedi yıl ağlar, yurdundan ayrılan ölüme dek ağlar. (STA-374)

Yatan öküze iym yoq. (502)

(Çalışmayan öküze yem yok.)

*Yatan öküze yem yoktur. (STA-369)***Yaz diyip otsuz gezme, gış diyip - suwsuz. (493)**

(Yaz deyip yakacaksınız, kış deyip susuz gezme.)

*Yaz diye yola çıkarsan, kışı gözüne al. (STA-370)***Yedi yaşan atı sığırip suwa yagma. (621)**

(Yedi yaşındaki ata ılık çalarak su içirme.)

*Yorgun eşeğin/öküzün çüş/ılık canına minnet. (STA-345)***Yeke bolup yol tapandan, köp bolup azaşan yağşı. (287)**

(Tek başına yol bulandan, kalabalıkla yolunu şaşırana daha iyidir.)

*Tek kürekle mehtaba çıkılmaz. (STA-361)***Yeke çıqana - yeke kesek. (287)**

(Kimsesiz olana bir parça toprak.)

*Tek durana tekne kadar yer vermişler. (BAAD-I/194)***Yeke gezen heder eder. (287)**

(Yalnız gezen çekinir.)

*Yalnız kaz ötmez. (STA-368)**Yalnız kalanı kurt yer. (AS-376/1986)***Yekâniñ çañı çıqmaz. (287)**

(Tek kişinin sesi çıkmaz.)

*Tek elle tepşin olmaz. (BAAD-I/194)***Yeñsikçiñki yeke gün, yetip barsa yedi gün. (292)**

(Maymun iştahlınıniki bir gün, devam etse bile yedi gün.)

*Özenmekle hacı olunmaz. (STA-116)***Yer - ala, yurt - ala. (36, 293)**

(Yer ala, yurt ala.)

Yerden tapsañ, sanap al. (293, 581)

(Yerden de bulsan sayıp al.)

*Parayı yerde bulsan sayacaksın. (STA-374)***Yer doymaz, er doymaz. (293)**

(Yer doymadan er doymaz.)

Yere baqandan yer qorqar. (293)

(Yere bakandan (fitneciden) yer korkar.)

*Suyun yavaş akarından insanın yere bakarından kork. (STA-371)***Yer gatı bolsa, öküz öküzden görer. (155, 293, 502)**

(Yer sert olsa, öküz öküzden bilir.)

*Suç sahipsiz (garibin) olur. (BAAD-I/189)***Yer gatı-da, gök yıraq. (194)**

(Yer sert de, gök uzak.)

Oynamasını bilmeyen kız: "yerim dar." Demiş; yerini genişletmişler(bollatmışlar): "gerim (yenim) dar" demiş.(AS-328/1658)

Yer görki suw bolar, suw görki - guw. (293)

(Yerin gösterişi sudur, suyun gösterişi kuğudur.)

Dünyanın tadı göz, aşın tadı tuz, evin tadı kız.(BAAD-I/100)

Yetim aşı-yarma köce, ol hem bişer yarım gice. (394)

(Yetimin aşı yarma çorbası, o da pişer gece yarısı.)

Öksüzü kayıran çok, yarım ekmek veren yok.(BAAD-I/177)

Yetim gözi çemçede, oduncıñqı - omçada. (295, 487)

(Yetimin gözü kepçede, oduncununki kütükte.)

Oduncunun gözü omçada/kütükte (dilencinin gözü çömçede) (STA-343)

Yetim oğlan öz göbeğini özi keser. (185, 295)

Öksüz kendi göbeğini kendi keser.(STA-345)

Yıqılan göreşden doymaz. (361)

Yenik pehlivan göreşe doymaz.(STA-371)

Yıqılcaq araba kırq gün öñünden cıgıldar. (315)

(Devrilecek araba kırk gün önceden gıcırda.)

Yıkılacak değirmen çabuk döner.(BAAD-I/206)

Yılan çaqan kendirden korkar. (362, 735)

(Yılan sıkın kendirden korkar.)

Sütten ağzı yanan yoğurdu üfleyerek yer. (STA-357)

Yılanın ayagını görmersiñ, molların-çöregini. (362)

Hocanın yemeği, yılanın ayağı görülmez.(STA-272)

Yılanın daşı yumşaq, içi zäher. (328, 362)

(Yılanın dışı yumşaktır ama içi zehirlidir.)

Yılana yumşak diye el sunma. (AS-383/2036)

Yılanın yigreneni narpız, ol hem hininiñ agzında gögerer. (362)

(Yılanın öğrendiği ot, o da ininin ağzında biter.)

Yılan yarpuzdan kaçır, nereye gitse yarpuz karşısına gelir.(STA-372)

Yılanın sevmediği ot, deliğinin ağzında biter.(STA-372)

Yigide müñ dürli hünär hem azdır. (349)

(Yigide bin türlü hünar de azdır.)

Er olan ekmeğini taştan çıkarır.(STA-300)

Yigidi dostundan tana. (349)

(Yigidi dostundan tanı.)

Arkadaşını söyle, kim olduğunu söyleyeyim.(STA-268)

Yigit göre batır, at çapa yüwrük. (349)

(Yigit görerek kahraman, at koşarak yüğrük.)

İnsan göre göre, hayvan süre süre (alışır).(STA-317)

Yigidiñ göwni yüpekdir, berk çigilse çözülmez. (747)

(Yigidin gönlü ipektir, çok dolaşırsa çözülmez.)

Yigidiñ güler yüzi bolsun.(349)

(Yiğidin güler yüzü olsun.)

Güler yüzlü sirke satıcısı, ekşi sözlü bal satıcısından çok kazanır. (STA-309)

Yoda ızlasañ yola barar, yolu ızlasañ - ile. (297)

(Patika takip edersen yola varır, yolu izlersen ile gider.)

Yoq yerden bar eden, yonuşgadan don eden. (301)

(Yoktan var eden, kırpıntıdan elbise diken.)

Kadın var ev yeper, kadın var ev yıkar. (STA-321)

Yola çıqsañ, yoldaşını düzet. (299)

(Yola çıkarsan yoldaşını hazırla.)

Evvel yoldaş, sonra yol. (STA-373)

Yoldan çıqsañ çıq, ilden çıqma. (299)

(Yoldan çıkarsan çık, ilden çıkma.)

Yoldan kal, yoldaştan kalma. (STA-374)

Yolu yörän yeñer, işi - yapışan. (299, 351, 852)

(Yolu yürüyen, işi ucundan tutan yener.)

Yol yürümekle, borç ödemekle (vermekle) (tükenir),(biter).(AS-386/2066)

Yol oğlu yolda yağşı. (299)

(Yol ehli yola yaraşır.)

Avcı avında, yolcu yolunda gerek. (STA-374)

Yoluñ aq bolsun, yoldaşın haq. (33)

Yoluñ aq bolsun, yoldamın - haq. (300)

(Yolun ak , yoldaşın Hakk olsun.)

Yolun ak (açık), yoldaşın Hakk olsun. (Denizli Ağzı)

Yortan ozar, yatan tozar. (302)

(Koşan geçer, yatan eskir.)

İşleyen demir pas tutmaz. (STA-319)

Yow gaytsa, aqsaq ozar. (134)

(Düşman gidince kötü insan azar.)

Yumşa gideniñ eglenip gelenini dile. (256)

(İşe gidenin geç gelenini iste.)

İyi /Temiz iş altı ayda çıkar. (STA-90/91)

Yurdu belet çapar. (832)

(Yurdu tanıyan yağmalar.)

Hırsız çaldığı bahçayı bilir. (BAAD-II/56)

Yurt gadarını göçen biler. (832)

(Yurdun kıymetini (oradan) göçen bilir.)

Göçtük yurdun kadri konduk yurtta bilinir. (STA-374)

Yük egrisi uzag gitmez. (356)

(Yükün eğrisi uzağa gitmez.)

Eğri cetveldən doğru çizgi çıkmaz. (STA-298)

Yüpegi saqlamasañ, yün bolar, gözeli saqlamasañ gün. (217, 357)

(İpeği saklamazsan yün, güzeli saklamazsan sağır dilsiz olur.)

Yüwrük yarışda belli, namart - tabaqda. (352)

(Yügrük yarışta, namert yemek yemede bellidir.)

Yüz berilse, yüzün düşer etme. (354)

(Yüz verilince, maksadına ulaşmaya çalışma.)

Yüz verdikçe, yüz daha ister. (STA-375)

Yüz goyun tükener, yüzü garalıq tükenmez. (354)

(Yüz koyun tükenir yüzü karalık tükenmez.)

İs karası çıkar, yüz karası çıkmaz. (STA-375)

Yüz görüp, gapırğa sırma. (144)

(Arkanı birine dayayıp iş yapma.)

Başkasına güvenme, bileğine güven. (STA-309)

Yüz namart bir merdiñ yerini dutmaz. (354)

(Yüz namert, bir merdin yerini tutmaz.)

Mertten bir çıkar, namertten iki. (BAAD-I/171)

Zahmın - zulumından şermendäniñ - şerinden. (319)

(Zalimin zulmünden, utanmazın şerrinden.)

Zâlimin zulmünden, şerlinin şerrinden sen korusun ya Rabbim! (Denizli Ağzı)

Zähmet soñı rähnet. (329, 568)

(Zahmetin sonu rahmet.)

Zahmetsiz rahmet olmaz. (AS-389/2087)

Zer gadrını zergär biler. (129)

Altının kaymetini sarraf bilir. (STA-267)

KISALTMALAR:

AS : Ömer Asım AKSOY, Atasözleri Sözlüğü, Ankara, 1971.

STA: Metin YURTTAŞ, Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Ankara, 1994.

BAAD : Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler I /
II, TDK Yay., Ankara, 1996.

KAYNAKLAR

1. Azərbaycan Diliniñ İzahlı Lügäti (IV.Cilt), Azərbaycan SSR Elmlär Akademiyası, Bakı, 1964.

2.Bölge Ağızlarında Atasözleri ve Deyimler I / II, TDK Yay., Ankara, 1996.

3.Emir Necipoviç Necip, (Rusçadan çev.: Yrd. Doç. Dr. İklil KURBAN), Yeni Uygur Türkçesi Sözlüğü, TDK. Yay., Ankara 1995.

4.İlhan ÇENELİ, "Türkmen Türkçesi Sözlüğü", TDAY Belleten 1982-1983, TDK. Yay., Ankara 1986.

5.Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Sözlüğü (I-II), Kültür Bak. Yay., Ankara 1992.

6.Prof. K. K. YUDAHİN, (Çev.: Abdullah TAYMAS), Kırgız Sözlüğü (I-II), TDK. Yay., Ankara 1988.

7.Kazak Tiliniñ Tüsindirme Sözdigi, Kazak SSR Ğılım Akademiyası Til men Ädebiyet İnstitutu, Almatı 1959.

8.Metin YURTBAŞI, Sınıflandırılmış Türk Atasözleri, Ankara 1994.

9.Ömer Asım AKSOY, Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü 1 -Atasözleri Sözlüğü, TDK Yay., Ankara 1971.

10.Özbek Tilining İzahlı Luğati (I-II), Özbekistan SSR Fenler Akademiyası A. S. Puşkin Namidegi Til ve Edebiyat İnstitutu, Moskva 1981.

11.Prof. Dr. Şükrü ELÇİN, Halk Edebiyatına Giriş, Ankara 1981.

12.Türkçe Sözlük (I-II), TDK. Yay., Ankara 1988.

13.Türkmen Diliniñ Sözlügi, Türkmenistan SSR İlimlar Akademiyası Dil Bilimi İnstitutu, Aşgabat 1962.

14.Yusuf AZMUN, "Türkmen Halk Edebiyatı Hakkında", R.Rahmeti Arat İçin, TKAE. Yay., Ankara 1966.